

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

**TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA D'EDUCACIÓ
PRIMÀRIA**

Menció en Música

***La pràctica del violí com a eina transformadora de la
realitat d'un Centre d'Acció Educativa Singular.***

Nom de l'alumne/a: Maria del Mar Requena Garrido

Nom del tutor/a de TFG: Maria Amparo Porta

Àrea de Coneixement: Didàctica de l'Expressió Musical

Curs acadèmic: 2018/2019

Primera convocatòria.

1/06/2019

AGRAÏMENTS

Aquest Treball de Fi de Grau no és solament el fruit d'un esforç i treball, sinó que no hauria sigut possible sense la implicació de moltes persones. Per aquesta raó, m'agradaria donar el meu sincer agraïment a totes elles.

A la meua tutora d'aquest TFG, Maria Amparo Porta, per guiar-me i ajudar-me desde el principi fins el final, recolzant la proposta des del primer dia.

Al meu tutor en el CEIP San Agustín, Jorge Arnau, per prestar-me tota la seua experiència i recursos amb la finalitat d'ajudar-me en tot allò que ha sigut necessari.

Al professorat del CEIP San Agustín, per col·laborar en les entrevistes i ajudar-me a conèixer la realitat de cada alumne i alumna.

A l'alumnat del CEIP San Agustín per participar en aquest treball i deixar-me participar a mi en les sessions de música com una més. Per fer fàcil i divertit l'aprenentatge musical i cada dia que he passat amb ells i elles.

Als meus familiars i amics per recolzar-me i animar-me a seguir endavant.

A tots i totes, gràcies per tot.

ÍNDEX

Resum	1
1. Introducció	1
1.1 Fonamentació teòrica	2
1.1.1 La música al currículum de primària	2
1.1.2 El context de l'acció educativa: centre d'acció educativa singular	4
1.1.3 Programa d'acompanyament escolar	5
1.1.4 La música i les dificultats d'aprenentatge	5
1.1.5 El repte de tocar un instrument musical.....	6
2. Mètode.....	8
2.1 Descripció de la mostra	8
2.2 Instruments de recollida de dades	9
2.3 Procediment	9
3. Desenvolupament de l'estudi	10
4. Resultats i anàlisi dels resultats.	14
4.1. Descripció dels resultats	15
5. Conclusions	17
6. Bibliografia	19
Annexos	

RESUM

En l'actualitat, és possible trobar molts treballs sobre el poder transformador de la música, per aquesta raó aquesta investigació se centra en la importància d'aquest. Com es pot aconseguir que les persones travessen les seues barreres sense por? És en aquesta pregunta on la música agafa sentit: des de sempre s'ha sabut que la música és una ferramenta de transformació social i personal, de comunicació, d'integració, educativa, etc. Per què no utilitzar-la per a tombar les barreres que es presenten en l'aprenentatge?

Des de fa molt, es coneix la gran importància que té la música en l'Educació Primària, però l'objectiu és mostrar, mitjançant un estudi de cas, l'efectivitat de la intervenció musical dins del Programa d'Acompanyament Escolar (PAE) al CEIP San Agustín de Castelló de la Plana. La pràctica del violí com a eina transformadora de la realitat d'un Centre d'Acció Educativa Singular.

PARAULES CLAU: Poder transformador, aprenentatge, intervenció musical, pràctica del violí i educació primària.

ABSTRACT

Nowadays, it is possible to find many works on the transforming power of music, for this reason this research focuses on the importance of music. How can you get people across your barriers without fear? It is in this question that music makes sense: it has always been known that music is a tool of social and personal transformation, of communication, of integration, education, etc. Why not use it to break down the barriers that arise in learning?

Since a long time ago, we know how important music is in primary education, but the objective is to show through a case study the effectiveness of the musical intervention within the the Accompaniment Program School (PAE) at the CEIP San Agustín of Castellón de la Plana. The practice of violin as a transforming tool reality of a Singular Educational Action Center.

KEY WORDS: Transformation power, learning, musical intervention, violin practice and primary education.

1. INTRODUCCIÓ

Es poden millorar les expectatives acadèmiques, socials i personals de l'alumnat a través de la pràctica musical? Açò és el que es pretén comprovar dins de l'aula: un estudi de cas que comprova si l'activitat musical millora o no aquestes expectatives personals per a cada alumne i alumna que hi assisteix.

Al llarg de la història hi ha hagut molts articles que proven la influència positiva que té la música en el procés d'ensenyança-aprenentatge. Avui en dia té molta importància en les nostres vides, i per això és convenient treballar-la des de totes les seues dimensions, no sols limitar-la a estudiar-

la musicalment. Es fa l'hora d'afavorir un acostament i gaudi del procés musical, globalitzat en els altres aprenentatges de les diferents àrees. Així doncs, el paper de la música no està valorat i explotat al màxim, pel que encara hi ha molt per dir. Aquest treball de fi de carrera de modalitat experimental tracta la música com a eina transformadora indispensable com ho és.

Aquest treball de fi de grau, es troba dins de la modalitat *experimental*.—Consta d'una *justificació* del tema escollit, en la que s'explica la gran importància d'utilitzar la música dins de les aules i els *objectius* que es planteja aquesta investigació. Seguidament, es pot trobar la part de *fonamentació teòrica*, on es mostren una revisió de les teories relacionades amb el tema exposat. Després de tot açò, es planteja el *mètode* amb el qual s'ha portat la investigació a terme, on s'explica la *mostra* escollida i els *instruments* de recollida de dades. A continuació es troba el *desenvolupament de l'estudi* on es fa un recorregut i s'exposen els passos que s'han portat a terme per arribar a l'apartat de *resultats*. Finalment d'aquests resultats s'extrauen i es reflexionen una sèrie de *conclusions* que tancaran amb una resposta a la hipòtesi formulada. Per finalitzar, la *bibliografia* amb totes les referències citades i emprades per realitzar tot el treball i els *annexos*, on es troben totes les actuacions metodològiques que s'han portat a terme.

La *justificació* d'aquesta investigació parteix de l'interès per viure l'experiència de participació en el taller aprenent a tocar el violí amb l'alumnat, en la mesura que es contesta a la incògnita de com una sèrie de persones de diferents edats i procedències traspassen les seues barreres amb l'ajuda de la metodologia musical. Millorant i transformant la seua educació, cap a expectatives d'èxit i superació personal. En aquest sentit, moltes investigacions i recerques ens marquen que la música trenca amb els estereotips, que té la capacitat de provocar canvis, que promou beneficis en el rendiment educatiu i s'enfronta contra l'abandó i el fracàs escolar; i per tant, l'estudi vol demostrar-ho.

El principal *objectiu* del treball és comprovar l'efectivitat de la música com a eina transformadora de la realitat sociocultural, educativa i personal de l'alumnat que assisteix al Programa d'Acompanyament Escolar. D'aquesta forma defensar la importància que té la música en l'educació per al desenvolupament integral de l'alumnat. Com a *objectius* més específics a treballar, es troben els següents:

- a) Conèixer la realitat que tenen cada un dels sis participants escollits, donant visibilitat a la seua situació de partida i procés d'aprenentatge.
- b) Conèixer de quina manera la música ajuda a millorar la realitat dels participants.

Determinar l'actuació del Programa d'Acompanyament Escolar dins del Pla d'Acció de Millora al C.E.I.P San Agustín.

1.1 FONAMENTACIÓ TEÒRICA

1.1.1 LA MÚSICA AL CURRÍCULUM DE PRIMÀRIA.

Són moltes les investigacions, projectes, programes que lluiten cada dia per afirmar que la música en les etapes educatives resulta essencial per a afavorir la formació integral de persones i la rellevància i ferramenta dins del procés d'ensenyament-aprenentatge. Malauradament, la música és menyspreada en l'àmbit curricular i són molts i moltes els mestres, les mestres, investigadors, investigadores i amants de la música que lluiten contra les situacions de desigualtat cap a la matèria dins del currículum escolar.

Al nostre país la música, alhora que l'educació pateix cada vegada que es canvia el model polític. Resulta complicada la relació entre aquestes dues qüestions, i la música va desapareixent de les aules i perdent la seua importància com a potenciadora de la transformació.

Seguint la línia de canvis que s'han efectuat a les lleis educatives i a l'educació musical, s'observen canvis preocupants i que alerten de la situació tan inestable per a la matèria i a l'educació pública. Doncs des de la LODE (1985), que va incorporar el sistema de col·legis concertats, seguida de la LOGSE (1990) que donava un gran pes educatiu a les comunitats autònomes. Aquesta llei, dóna importància a la música a nivell més pràctic i experiència musical, descartant d'aquesta manera tota classe d'educació passiva i desconnectada. Aposta per la música impartida per especialistes. Després d'aquest salt amb una llei que respecta els principis de qualitat en l'educació, va arribar la LOPEG (1995) que va comptar amb l'oposició del professorat perquè perillava la privatització de l'educació de l'ensenyança pública. Seguida de la LOCE (2002), la qual no va arribar a aplicar-se encara que pretenia reformar i millorar l'educació en Espanya. La música haguera perdut el seu sentit transformador que té per si mateixa, ja no pareix enriquidora ni pots influir en les habilitats i s'haguera utilitzat com un apropament a la cultura. En 2006 va ser publicada en el BOE, la LOE (2006). Que tracta de posar solució o millorar la perspectiva de les anteriors lleis. Però no arriba molt més enllà, unint aspectes artístics i culturals. S'implementen les competències, sent la competència artística la que aglutina també a la música, compartint horari amb altres disciplines artístiques. La crítica més àmplia, estava dirigida a la menor exigència, perquè l'alumnat tenia la possibilitat de passar de curs amb matèries suspeses.

Però, arribant finalment a la llei que més oposició ha rebut, a LOMCE (2013). Més coneguda com "La Llei Wert", acaba per ser la més polèmica. Dóna llum a l'assignatura de Religió, recupera les proves externes d'avaluació o revalides, retalla les beques universitàries i estableix el concert en els col·legis que aposten per una educació que separa per sexe a l'alumnat. Dona rellevància a les matèries instrumentals i situa a l'ensenyança artística en el pitjor lloc: *"Hay asignaturas que distraen"* Wert (2015). Els centres són els que concretaran el temps lectiu que es dedica a l'Educació Musical i a l'Educació Plàstica, prioritant pels musicals. *"La LOMCE privilegia las asignaturas útiles o ideológicas (Religión) y menosprecia aquellas que forman en su integridad a las personas"* valora Fernández (2015). Aquesta disminució de les hores de classe de música es trasllada a les plantilles de professorat i les seues condicions laborals. Una situació de pànic per al professorat de música, sense hores molta gent s'ha de desplaçar dels seus

centres. Menys hores de música, menys ofereix per a l'alumnat i més preocupació i inestabilitat per a la seua qualitat educativa.

1.1.2 EL CONTEXT DE L'ACCIÓ EDUCATIVA: CENTRE ACCIÓ EDUCATIVA SINGULAR

Es distingeix una àmplia gamma de centres educatius, els quals responen a una tipologia en concret. Els Centres d'Acció Educativa Singular (CAES), tenen com a principal característica de tenir més del 30% d'alumnat amb necessitats de compensació educativa i ubicats en Barris d'Acció Preferent (BAP), classificats dins del criteri del medi social junt amb les Escoles Taller. S'estableix quines són les condicions d'alumnat de compensació educativa: *“La incorporació tardana al sistema educatiu, el retard en l'escolarització o desconeixement dels idiomes per ser immigrant o refugiat, la pertinença a minories ètniques o culturals en situació de desavantatge social, l'escolarització irregular, per itinerància familiar o per abandonaments educatius, la residència en zones socialment, culturalment o econòmicament desfavorides, la dependència d'institucions de protecció social del menor, l'internament en hospitals, les inadaptacions al medi escolar i a l'entorn educatiu.* Ordre del 4 de juliol (2001).

Per determinar les necessitats de compensació educativa d'aquest alumnat es troben els Serveis Psicopedagògics Escolars (SPE) i els Serveis de Protecció de Menors de la Conselleria de Benestar Social. Doncs, als CAES, es porten a terme els Programes de Compensació Educativa, que s'apliquen en el marc del corresponent Projecte Curricular i en coherència amb el Projecte Educatiu. Es pretén prevenir i compensar les desigualtats educatives per tal que l'alumnat pugua fer efectiu el principi d'igualtat en l'exercici del dret a l'educació, superant la situació de desigualtat, puguen aconseguir els objectius que s'estableixen a la Llei Orgànica 1/1900, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu.

En l'actualitat, cada vegada és més complexa la tasca educativa que s'exigeix a les institucions docents. La seua funció ja no va dirigida únicament a formar a l'alumnat en continguts acadèmics, sinó que es deu formar la futura ciutadania amb valors com: participació, crítica i responsabilitat. Les institucions junt amb la família, tenen la responsabilitat d'educar perquè s'aprenja a conviure en una societat. En definitiva, concebem els centres educatius com un espai possible de canvi, transformació i millora que pot fomentar aprenentatges que vagen més enllà de les parets de l'escola. L'educació, o més bé *“les educacions: familiar, escolar i comunitària; funcionen amb total interdependència”* (Tort, A., & Collet, 2017). Pel que els centres CAES, lluiten per establir una relació ferma entre aquestes tres realitats.

Els CAES són centres on hi ha xiquets i xiquetes que viuen en barris marginals o amb situacions especialment complicades en el seu entorn familiar. Per descomptat no tots tenen aquest perfil, però molts i moltes sí que el presenten. Veient les característiques anteriors, on l'aspecte més important és la intervenció familiar, i el compromís per part de les mateixes famílies donar directrius perquè puguen tindre una infància millor, més estable i amb millors condicions per seguir desenvolupant els seus estudis, sols cap a la indignació. Cert és que aquests tipus de centres reben

més ajudes, més professorat implicat, però, probablement l'alumnat que està al centre no avançarà. Pensem que l'alumnat tindrà una millor atenció en l'aula, però, i si el treball que s'ha de fer fora, no es fa? Molt pocs i poques, que tinguen un ambient familiar estructurat disposat a implicar-se amb el professorat, podran tenir un futur, la resta seguirà igual. No voldran anar al col·legi, perquè les famílies pensen que és millor que treballen i que no estudien, que estiguin en contacte amb les drogues o en conflictes. Hi haurà absentisme i pocs acabaran els seus estudis, perquè ningú ha treballat de forma activa, ni la família ni el propi o la mateixa jove.

1.1.3 PROGRAMA D'ACOMPANYAMENT ESCOLAR (PAE)

Per pal·liar la situació de fracàs escolar anteriorment explicada al punt 1.1.3, resulta interessant assabentar-se de quines actuacions pren el govern. Contra el rendiment escolar i els canvis curriculars i pedagògics, trobem molts bombardejos sense cap èxit. Es necessita un canvi educatiu que realment aconseguisquen el canvi que faran millorar l'experiència educativa dels més desfavorits.

El Programa d'Acompanyament Escolar naix per complir amb l'objectiu de L'Orde de 4 de juliol de 2001, de la conselleria de Cultura i Educació, per la qual es regula l'atenció a l'alumnat amb necessitats de compensació educativa (DOGV de 17.07.01). Que es proposa desenvolupar les actuacions que permeten la previsió i compensació de les desigualtats educatives. El conveni amb el Ministeri d'Educació i Ciència per a l'aplicació de programes de reforç i suport a centre d'educació primària i secundària (Pla PROA). Des d'una perspectiva inclusiva, es vol afrontar aquests desavantatges educatius associats amb un entorn sociocultural deficitari, i que sols amb els recursos ordinaris no es pot compensar la situació.

Aquest programa es desenvolupa en col·legis i instituts per *“ampliar les possibilitats educatives de l'entorn i la participació de les famílies, facilitar la millora dels aprenentatges i l'èxit escolar de l'alumnat, així com propiciar-ne la seua integració escolar i la cohesió social”*, Ordre de 4 de juliol (2001). I poden participar l'alumnat en: desavantatge educatiu, amb dificultats d'aprenentatge, amb hàbits de treball insuficients, etc. A més a més, alguns objectius que es proposa el programa són: oferta d'una guia i orientació personalitzada, ajuda a desenvolupar actituds i hàbits, constància de treball i estratègies d'aprenentatge, foment de l'hàbit lector i millora de coneixements en àrees instrumentals, potenciar l'autoestima per a facilitar la integració escolar i augmentar les seues expectatives.

L'actuació que s'investiga d'aquest programa és la categoria d'activitats extraescolars. Aquestes porten com a objectius l'oferta d'activitats culturals i esportives de caràcter voluntari, que contribueixen a la formació integral de l'alumnat i que ajuden a organitzar el seu temps i la seua vinculació amb el centre.

1.1.4 LA MÚSICA I LES DIFICULTATS D'APRENTATGE

Al llarg de la història, la música s'ha utilitzat per millorar el benestar físic, psíquic i emocional. En aquest sentit, el sistema educatiu ha d'apostar per la música com a element formador. *"La música posee gran cantidad de propiedades"* Fernández Carrión (2011). Curatives, terapèutiques, socials, lúdiques, ètiques, etc. I encara que des de la Grècia Clàssica, els filòsofs com Aristòtil i Plató destacaven el paper de la música en l'ensenyança, no ha sigut fins principis del segle XX que l'ensenyament musical començarà a centrar-se en principis com el desenvolupament integral de l'alumnat, especialment en aquell amb necessitats especials.

La LOGSE introdueix el concepte de Necessitats Educatives Especials (NEE), expressió anglesa procedent de l'Informe Warnock (1987), per a l'alumnat amb importants dificultats d'aprenentatge. En línies generals, l'alumnat amb NEE presenta algun problema d'aprenentatge al llarg de la seua escolarització que demana una atenció més específica i majors recursos educatius dels necessaris per al seu nivell. Aquest concepte remet en primer lloc a les dificultats d'aprenentatge.

L'expressió "dificultats en l'aprenentatge" és recent en el panorama de la psicologia de l'educació i la psicopedagogia. Aquesta definició unànimement acceptada no pareix que estiga sent una tasca fàcil. En certa mesura perquè baix d'aquesta expressió s'inclou un grup de problemes en la lectura, escriptura, matemàtiques, etc.

Ara bé, en un sentit ampli, les dificultats d'aprenentatge són equivalents a les Necessitats Educatives Especials definides a l'informe Warnock que tenia l'objectiu d'unificar totes les categories tradicionals de l'Educació Especial i suprimir etiquetes d'escàs valor nosològic, efectes nocius i conseqüents problemes. A diferència del sentit restringit, S. Kirk (1963) proposa que constitueixen un grup de problemes diferenciats dins de les Necessitats Educatives Especials.

Encara que les dificultats en l'aprenentatge poden ocórrer conjuntament amb altres trastorns, per exemple la deficiència sensorial, el retard mental, els trastorns emocionals greus; o amb influències extrínseques, per exemple diferències culturals, instrucció inapropiada o insuficient; no són el resultat d'estes condicions o influències com expliquen Luque Parra, D. I Romero Pérez, J. (2002).

1.1.5 EL REPTE DE TOCAR UN INSTRUMENT MUSICAL

Es podria començar aquest punt fent una pregunta senzilla: ¿què és un instrument de música? Un instrument de música, sí, per què és musical l'instrument per si mateixa? O som nosaltres els que l'utilitzem per a fer música?. És la nostra intenció musical la que torna un objecte, un instrument per a fer música. La música no està en l'instrument, sinó en nosaltres mateixos!

El primer instrument de música conegut en la història de la humanitat, és el nostre cos, el cos humà. La veu i el moviment tenen la "culpa" d'això. Perquè la laringe és l'únic òrgan que d'una forma

natural produeix sons en el nostre cos amb una intenció comunicativa. En aquest punt, es tracta el repte de tocar un instrument de música, tots i totes ja en sabem tocar un.

Primerament es necessita comprendre, què és aprendre música? Són moltes les recerques sobre la intel·ligència musical, definida per Gardner (1995). Però, encara que ja siga un tema molt desenvolupat en l'àmbit intel·lectual i formatiu, és necessari posar rellevància en l'àmbit pràctic. Bona part del professorat perpetua l'hàbit d'ensenyar continguts per damunt de tot, deixant aquestes idees i propostes per a millorar en simples tecnicismes que en la majoria de casos no van més enllà. Pensem que es pren seriosament a Gardner, i sabem que no s'apliquen d'un mode únic en determinades assignatures, sinó que són interdisciplinàries. Encara que la intel·ligència musical és la que més es posa en joc en la pràctica musical, es pot aprofitar per a moltes més coses. Perquè, *"la Inteligencia Musical es solo la forma en la cual nuestra mente se relaciona con lo sonoro, lo procesa, lo comprende y le da un significado"* Elorriaga (2015).

Després d'haver situat la intel·ligència musical en un context en què es valora i prenga sentit com a una eina interdisciplinària, per poder entendre els processos cognitius que es donen en l'aprenentatge de la música, és fonamental referir-se a la naturalesa d'aquest. Està format per processos cognitius no verbals, l'essència dels quals no es troba en l'àrea conceptual. Aprendre música no és aprendre estructures verbals o lingüístiques, sinó sonores. La primera dimensió, seria a prendre a escoltar música amb l'educació auditiva. La segona, seria aprendre a produir-ne, a crear música per a reproduir la d'altres o per crear una pròpia. Finalment la tercera que combina les dues anteriors, aprendre a comprendre l'estructura de la música segons els codis culturals de cada llenguatge musical.

Aquestes tres dimensions es condueixen a la cognició de procediments de tipus auditius i de destreses motrius, a més a més d'un important component emocional. *"Para Platón las distintas armonías de la música influyen de diferente modo en la conformación del carácter y, por lo tanto, de las emociones"* Elorriaga (2015). A aquestes dimensions, s'ha d'afegir la influència que existeix del professorat. Durant aquest procés d'ensenyança-aprenentatge, és necessari proporcionar a l'estudiant un mètode de treball que considera la seua intel·ligència i les seues facultats crítiques, motivant-lo a realitzar un treball mental intens i concentrat. Quan el docent ensenya a l'alumne com estudiar i com practicar, deurà prendre consciència dels processos físics i mentals involucrats en l'assoliment d'una major i millor execució de l'instrument musical. Que a més de propiciar un aprenentatge significatiu, estimulen processos reflexius sobre les accions que porten a la construcció d'un nou coneixement. Matos (1970) reflexiona sobre aquesta reflexió durant la pràctica.

Entre les capacitats desenvolupades en l'alumnat que té experiència musical, es troben: la potenciació del raonament inductiu, la millora del llenguatge parla i escriptura, el desenvolupament de la memòria, la millora de l'atenció sostinguda, millora el control dels moviments en general i específicament la psicomotricitat fina, facilita l'equilibri i el control del cos, el control de la respiració,

afavoreix l'assumpció de responsabilitat, entrena el control de les emocions i l'expressió dels sentiments, millora la confiança en un mateix, etc.

Es conclou aquest apartat amb la bona notícia de què el ritme musical estimula els dos hemisferis cerebrals: l'hemisferi dret rep l'estímul musical i l'esquerre interpreta i controla l'execució, pel que la música és un bon mitjà per a desenvolupar i augmentar en forma adequada la comunicació entre hemisferis.

2. METODOLOGIA

El següent apartat del treball està destinat a explicar la metodologia que s'ha utilitzat per portar a terme aquesta i per nomenar la mostra i els instruments de recollida de dades que s'han emprat.

Per a la realització del treball, s'ha emprat com a metodologia d'investigació: l'estudi de cas. Els principals autors en la investigació amb estudis de cas com Yin (1994) i Monje (2010), assenyalen que és una investigació de tipus empíric que estudia un fenomen dins del seu context de la vida real. En aquesta situació hi ha moltes variable d'interès, en compte de dades, i com a resultat es basa en moltes fonts d'evidències. S'ha escollit perquè mitjançant aquest mètode, es recullen de forma descriptiva diferents tipus d'informacions qualitatives, que no apareixen reflectides en nombres sinó en paraules, que són úniques en cada ocasió. El punt essencial és posar en rellevància incidents clau, en termes descriptius, mitjançant l'ús d'entrevistes, notes de camp, observacions, gravacions de vídeo, etc.

La tècnica principal emprada dintre de l'estudi de cas és el diari de camp. Classificat com un instrument de registre no sistematitzat de caràcter personal en el que es registra la conducta de l'experiència de l'observador. Les anotacions permeten registrar i ressenyar les seues emocions. Els sentiments i les percepcions que li hagen sorgit durant el desenvolupament de l'observació. En aquest treball s'ha utilitzat l'estructura següent: descripció de la sessió a nivell general i descripció de les situacions registrades de cada un dels sis alumnes que representen els casos de l'estudi. Els registres corresponen a ítems com: la situació inicial de la sessió, actitud, interès i implicació, atenció al mestre i a la sessió, participació activa, tècnica instrumental, etc. Per últim, per a l'avaluació dels resultats s'ha elaborat una fitxa on es veuen reflectides les conclusions extretes de cada un dels casos.

2.1 DESCRIPCIÓ DE LA MOSTRA

La mostra per a portar a terme aquest estudi de cas, la compon la comunitat educativa del CEIP San Agustín de Castelló de la Plana, un Centre d'Acció Educativa Singular (CAES). Més concretament ha participat: l'alumnat que assisteix al programa, els tutors i les tutores de l'alumnat, la mestra d'educació especial i el mestre especialista en l'àrea de música que porta a terme les sessions amb l'alumnat.

L'horari en el qual s'imparteixen les sessions és: dimarts des de les 13:00 h fins a les 14:00 h i dimecres des de les 13:00 h fins a les 14:00 h. I les sessions les quals donaran sentit a aquest treball seran un total de 10 sessions. I s'ha portat a terme durant l'estada a pràctiques al centre, per la qual cosa ja s'han pogut observar més sessions durant el mes de: gener, febrer, març, abril i maig.

L'alumnat que assisteix al programa majoritàriament pertany a l'ètnia gitana i són alumnes d'educació compensatòria, que volen aprendre a tocar el violí i a més a més, als quals se'ls ha recomanat l'assistència a aquest. Les recomanacions majoritàriament venen donades després d'un diagnòstic que s'haja fet a l'alumnat per la psicòloga del centre o l'acord entre els i les mestres. Aquest alumnat es comprèn entre les edats de 8 i 12 anys, entre els quals hi ha 7 xiques que hi assisteixen normalment i 4 xics. Però per a ser més concrets en aquest treball, s'han escollit 6 alumnes entre els dos grups que formen el programa; 2 de cicle superior i 3 de cicle mitjà i 1 de cicle inicial. L'assistència al programa no és obligatòria, per la qual cosa pot haver més alumnat matriculat. Cada alumne i alumna té certa "llibertat" a l'hora d'assistir, per exemple si es troba malament, si prefereix anar a una altra activitat o dinar abans.

L'objectiu d'aquest treball serà doncs el diagnòstic per provar l'efectivitat de la intervenció del Programa d'Acompanyament Escolar (PAE) dins d'aquest centre en concret. Tenint en compte la situació "pre" i "post" a la participació de l'alumnat. Milloren les seues perspectives escolars mitjançant la música?

2.2 INSTRUMENTS DE RECOLLIDA DE DADES

Per a la realització de tota investigació es necessiten uns instruments de recollida de dades. Per a portar a terme aquesta investigació s'han utilitzat tant una estratègia qualitativa com quantitativa. La investigació qualitativa respon com *"la investigación que produce datos descriptivos: las propias palabras de las personas, habladas o escritas, y la conducta observable"*. (Quecedo Lecanda, Rosario; Castaño Garrido, Carlos, 2006, p.7). En la present investigació, s'utilitza la redacció d'un quadern de camp que s'elabora cada sessió del programa. Així doncs, la investigació quantitativa podria definir-se com la que *"concibe el objeto de estudio como externo en un intento de lograr la máxima objetividad. Su concepción de la realidad coincide con la perspectiva positivista. Es una investigación normativa, cuyo objetivo está en conseguir leyes generales relativas al grupo."* (Albalde, Muñoz & Cantero, 1992). Que en aquest cas, es du a terme mitjançant la utilització d'un qüestionari per a l'alumnat, les entrevistes als tutors, tutores, mestre especialista i mestra d'educació especial del centre.

2.3 PROCEDIMENT

Quant a l'estructura del treball, s'ha portat a terme en quatre fases.

La primera fase constitueix el marc metodològic, que es centra en la planificació de l'estudi. En un primer lloc com es desenvolupa el treball i sobre què es dona resposta. Justificant per què s'ha escollit l'estudi de cas com a eina, per a reflectir quin lloc ocupen les diferents estratègies de recollida de dades, utilitzant el diari de camp i les entrevistes.

La segona fase la constitueix el marc teòric, on es desenvolupen els referents que aporten contingut al treball. En aquest sentit, quines són les bases per les quals es forma el programa i per quins objectius s'aposta, quines vies d'acció s'ofereixen i com el centre educatiu emprèn el programa. De quina forma el centre s'adapta o ho posa en pràctica, per què el posa, quins són els beneficis de la música, d'aprendre a tocar un instrument, estudis anteriors, etc.

La tercera fase, el marc analític. On s'analitza la documentació recollida en el treball. Objectivant la informació en funció dels criteris que aprofundeixen sobre l'experiència i la vivència: l'impacte en la seua educació, relacions entre companys i companyes, actitud i comportament a les sessions i a l'aula tutorial, incomoditats i o dificultats durant el programa, progressió de l'aprenentatge de l'instrument, aportacions personals i experiències que ells i elles noten, si recomanarien participar en aquest programa, etc. Es desenvolupa la resposta als criteris sobre l'experiència dels i de les participants per una banda i l'experiència participativa en el taller del mestre que ho porta a terme. S'interpreten els resultats i es presenten en una sèrie de gràfics.

La quarta part constituirà el marc conclusiu, on es fa una tornada de la informació i els resultats del treball als i les participants, per tal de contrastar les dades. Validant les aportacions dels i de les components del projecte i així assegurar que la recerca ha sigut portada a terme. Finalment, s'arriben a unes conclusions que responen a la hipòtesi formulada, així com s'efectua una autoavaluació sobre el treball.

3. DESENVOLUPAMENT DEL TREBALL

ESTUDIS DE CAS EN EL CENTRE

• DESCRIPCIÓ DE L'ALUMNAT

Amb la col·laboració dels mestres tutors, especialista i mestra d'educació especial s'ha portat a terme la descripció d'aquests sis alumnes mitjançant una entrevista a cada un i una. Aquesta té en compte les següents característiques: edat, sexe, situació sociofamiliar i econòmica, implicació familiar, context a l'aula ordinària i dificultats d'aprenentatge. La identitat de cada menor està protegida, per la qual cosa els noms que apareixen són figuratius.

Alumna 1: Alumna de cycle superior

Alumna de 5è curs d'educació primària que té 11 anys. Ella és d'ètnia gitana i prové d'una situació sociofamiliar i econòmica amb dificultats. La implicació i la importància que li dona la família a les tasques escolars és baixa. Viu amb el pare, la mare i quatre germans, entre els que ella se situa en segon lloc. Ella passa desapercebuda a la llar, i al col·legi s'ha informat sobre la situació de

maltractament per part del pare. A més a més, la germana menuda que cursa tercer curs, porta molts problemes a casa. No obstant això, pareix que la relació mare-filla ha millorat i hi ha més comunicació entre ambdues.

Presenta dificultats emocionals, que presumiblement, tenen com a causa les relacions familiars i les pautes educatives establertes a la llar. Pel que l'autoestima podria qualificar-se com molt baixa, el que li provoca moltes inseguretats. A dins de classe es relaciona amb tots els companys i companyes, però no té relacions d'amistat. Com a casa, a classe també passa desapercebuda i prefereix sempre mirar més per ella individualment.

L'alumna ha repetit un curs, i en cursos anteriors presentava dificultats en lectoescriptura, que feien que no poguera assolir correctament el currículum del seu curs de referència en les àrees lingüístiques. En aquest curs s'han notat millores en les àrees lingüístiques encara que hi ha mancances. La pedagoga del centre treballava amb ella un programa d'habilitats socials i un altre per tractar la dislèxia, la lectura i la comprensió lectora. Ella destaca en l'àrea de matemàtiques i en general té alta implicació i un alt sentit de superació i autoexigència.

Alumne 2: Alumne de cycle mitjà

Alumne de tercer curs d'educació primària que té 9 anys. Ell és marroquí i prové d'una situació sociofamiliar i econòmica mitjana. La implicació i la importància que li dona la família a les tasques escolars és alta. L'alumne està molt estimulat, ja que assisteix a classes de natació, de reforç i la família l'ajuda a superar les dificultats que puga tindre. Viu amb el pare, la mare i dos germans més. Un d'ells cursa primer curs i l'altre cursa quart curs.

Presenta dificultats a l'hora de relacionar-se, pel que a la seua classe és un més i intenta apropar-se al líder. Aquest líder resulta ser l'alumne 4, que també assisteix al programa. Ell intenta fer i anar on va ell, però podríem dir que la relació d'amistat no és mútua. Per açò i per més inseguretats que es poden observar en el comportament, l'autoestima és molt baixa.

Quant a dificultats en l'aprenentatge i en el rendiment acadèmic es destaca també la dislèxia, problemàtica en el treball de les llengües, tant castellà com valencià. Ha repetit un curs acadèmic. Presenta dificultats tant a nivell escrit com a nivell oral i amb ell es treballa amb la pedagoga la fonologia, la unió i separació de paraules, la lectura i escriptura. Es remarca que té un bon rendiment en matemàtiques i que pot ser per ser més sistemàtic, la música li resulta més fàcil d'aprendre. Així doncs, a la classe necessita treballar amb alguna persona que el guie en tot moment, ja que la seua actitud no afavoreix al treball, no té iniciativa de treballar i per tant a mesura que està fent l'activitat perd la motivació i per conseqüència no és capaç d'acabar la tasca.

Alumna 3: Alumna de cycle mitjà

Alumna de quart curs d'educació primària que té 10 anys. Ella és de nacionalitat espanyola i prové d'una situació sociofamiliar i econòmica mitjana. La implicació i la importància que li dona la família a les tasques escolars és alta. Més concretament, és la mare qui es preocupa per ella i pareix que hi haja una relació mare-filla forta. Ella és filla única i potser açò la beneficia respecte a rebre

l'atenció que necessita a casa. Presenta dificultats per relacionar-se amb els altres, però és acceptada a la classe. Sol anar amb companys que tenen un caràcter semblant al seu, com per exemple Yaneli, que també assisteix al programa i té el seu propi violí.

L'alumna està seguint una medicació per al tractament del TDAH, Trastorn per Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat. Ha acudit a neuropediatria i està diagnosticada amb medicació. S'ha observat un empitjorament i per això es porta un seguiment. Quan deixa de prendre la medicació o canvia a un tractament nou, es fa notar a l'escriptura que empitjora molt i a la seua atenció, que li costa moltíssim concentrar-se. Això ens explica el seu tutor, observació que també coincideix amb la de la pedagoga. Amb ella treballa les relacions humanes i socials i l'autoestima. També s'ha diagnosticat com a trastorn de lectura, la dislèxia. A més a més, ha repetit un curs acadèmic.

Ens remarca un retard de l'aprenentatge i problemes de coordinació entre la mà i el cos. A més a més. Ha passat per un procés de demanar un certificat de minusvalidesa. Es pot observar que té dificultats motrius a una de les cames.

Alumne 4: Alumne de cycle mitjà

Alumne de tercer curs d'educació primària que té 9 anys. Ell és de nacionalitat marroquina i prové d'una situació sociofamiliar i econòmica mitjana. La implicació i la importància que li dóna la família a les tasques escolars és mitja. La tutora la descriu com una família confiada, perquè veu que el seu fill és intel·ligent. Açò la preocupa en certa manera perquè quan puga tindre alguna dificultat, potser no estiga preparat o no sàpiga com gestionar-ho. Per altra banda, en l'àmbit familiar té dos germans i ell és el més menut dels tres.

La tutora ens conta que no mostra dificultats a l'hora de relacionar-se i dins de la classe, molts companys i companyes el veuen com a líder. I dins de la classe del PAE, sempre va amb *l'alumne 2* però la relació d'amistat no és recíproca. Encara que al ser un grup més reduït tots se solen relacionar amb tots i totes.

En l'àmbit curricular, la tutora ens explica que és un alumne talentós en l'ària lògica-matemàtica i verbal. Encara que la seua actitud no és favorable en moltes situacions, moltes vegades es distrau xarrant i no presta atenció o simplement fa el que ell vol.

Ens explica que veu a un alumne confiat i que sap que és més intel·ligent que els altres, el que provoca que la seua autoestima siga molt alta però sense sobrepassar un nivell d'egoisme. Ell sempre aprova totes les assignatures i no s'ha detectat dificultat en cap. No obstant això, s'ha tractat amb ell la pronunciació de la "s" diagnosticada com a dislàlia.

Alumne 5: Alumne de cycle superior

Alumne de 6è curs d'educació primària que té 12 anys. Ell tampoc és d'ètnia gitana i prové d'una situació sociofamiliar i econòmica complicada. La implicació i la importància que li dóna la família a les tasques escolars és baixa. Viu amb la seua tia i amb els seus cosins. Ell té com a figura maternal a sa tia i està baix la figura masculina del cosí. El cosí té actituds que no afavoreixen al desenvolupament de l'alumne. Alguns exemples serien la rebel·lia, les addiccions, males

conductes, etc. A més a més, va nèixer amb sols cinc mesos de vida, pel que aquesta prematuritat li ha portat molts problemes de salut així com un retard en l'àmbit de desenvolupament.

Ell passa desapercebut a la llar, i al col·legi s'han detectat nombroses actituds preocupants. El seu tutor ens descriu la situació a la classe ordinària. Ens conta que es descriu o s'apropia de dir-se a ell mateix que és invisible per als altres. A la classe sols ell és l'únic xiquet que no és d'ètnia gitana, i en aquests mesos ha perdut l'únic amic que tenia. Marcel, un alumne estranger que també assistia al programa va deixar de vindre a l'escola i la situació és desconeguda. Per a ell ha suposat un desequilibri emocional fort.

Presenta dificultats emocionals, que presumiblement com al cas de l'alumnat de cicle superior, tenen com a causa les relacions familiars i a la vegada les seues característiques individuals. Per la qual cosa l'autoestima podria qualificar-se com molt baixa, i el que li provoca moltes inseguretats i li porta molts problemes. L'alumne ha repetit un curs, i el seu rendiment acadèmic és molt just respecte al que es demana al currículum per al seu curs. El seu tutor ens explica que té moltes dificultats a l'hora de realitzar les tasques, de treballar en grup, de portar iniciativa o portar qualsevol directriu. El mestre opina que la música pot ser un lloc on ell es sent evadit del seu dia a dia i valorat, potser siga un context en el qual ell no es veu com "invisible".

La pedagoga del centre treballava amb ell un programa d'habilitats socials per pal·liar les manques afectives. Ella ens conta que se'l caracteritza amb un perfil preocupant, per les seues mancances afectives i dependents, per la seua actitud rebel i de ràbia en algunes ocasions, per la falta d'habilitats socials, etc. Potser amb el canvi a l'educació secundària ell pugua adaptar-se o conèixer més companys que siguen més pareguts a ell i la pràctica de l'esport seria recomanable per a alliberar tota aquesta ansietat.

Alumna 6: Alumna de cicle inicial

Alumna de 2on curs d'educació primària que té 8 anys. És estrangera, provinent d'Amèrica del Sud i va arribar a Espanya fugint d'una situació familiar. Per la qual cosa, prové d'una situació sociofamiliar i econòmica amb dificultats. Pel que es sap la mare té moltes dificultats per trobar feina i mantenir la família. Més concretament, van fugir del pare que tenia conductes de maltractament cap a la mare i cap a l'alumna. Ara mateixa el tutor ens descriu la família com un nucli familiar unit. I la implicació i la importància que li dóna la família a les tasques escolars és alta. A més a més, té diagnosticada un desenvolupament precoç o més conegut com una pubertat precoç. Ella ho sap i per això té molta vergonya de què els altres ho noten, com per exemple, està més desenvolupada físicament que les altres xiques de la seua edat.

La classe de l'alumna es compon majoritàriament per xics. Ella i la seua companya Maria són les xiques de la classe. El tutor ens explica que ella es relaciona sols amb ella però que la classe la valora positivament parlant de l'aspecte intel·lectual. Sol relacionar-se amb companyes que no són de la seua classe o simplement va sola.

L'alumna presenta dificultats emocionals, que presumiblement, tenen com a causa les relacions familiars i la situació més concreta que he explicat. Pel que l'autoestima podria

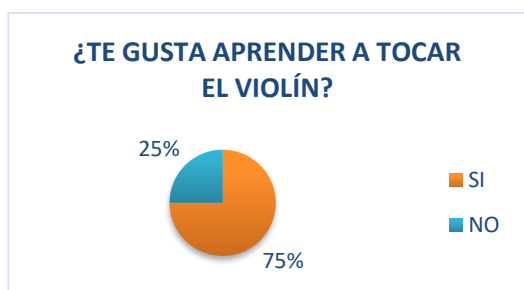
qualificar-se com molt baixa encara que s'ha notat una milloria d'ençà que va arribar a l'escola. La pedagoga del centre explica que l'alumna no parlava quan va arribar. Tant el tutor com la pedagoga identifiquen com una espècie de bloqueig emocional. És molt introvertida i a causa del bloqueig, no se sap identificar les seues emocions. Sempre mostra la mateixa actitud i encara que se senta malament no és capaç de dir-ho, és a dir, no sap exterioritzar el que sent.

L'alumna no ha repetit cap curs i no presenta dificultats a l'hora de treballar. Mostra interès i sempre fa les tasques que es manen, sap treballar individualment i en grup, encara que quan es treballa en grup potser és ella la que fa la feina. La pedagoga treballa l'aspecte de les habilitats socials amb ella. El tutor ens diu que se li ha proposat fer alguna activitat extraescolar que siga artística, perquè respecte als altres sap dibuixar molt bé, amb perspectives, colors, l'estructura completa del que dibuixa, etc. Així doncs, opina que la música també l'ajuda a processar totes les situacions que malauradament ha viscut i que a ella també li agrada.

4. RESULTATS I ANÀLISI DELS RESULTATS

Després d'haver aplicat un qüestionari (veure Annex 2), que forma l'avaluació quantitativa del treball a la totalitat dels alumnes del grup que assisteix al Programa d'Acompanyament Escolar en el C.E.I.P San Agustí de Castelló de la Plana, s'han obtingut una sèrie de resultats. Els més rellevants i que reflecteixen la influència i poder de la música, es poden apreciar a les següents gràfiques:

GRÀFIC 1. Qüestió nº2 del qüestionari.

Gràfic 1. Qüestió nº2 del qüestionari.

GRÀFIC 2. Qüestió nº13 del qüestionari.

Gràfic 2. Qüestió nº13 del qüestionari.

GRÀFIC 3. Qüestió nº 6 del qüestionari.

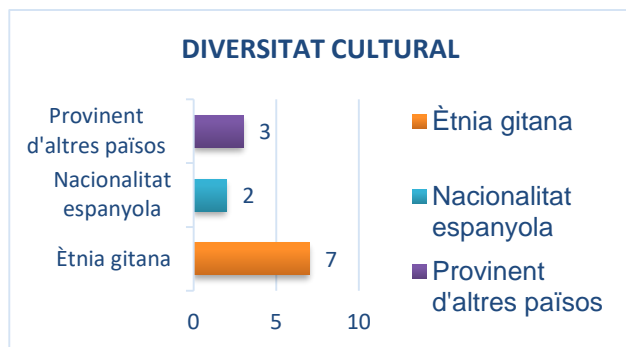
Gràfic 3. Qüestió nº6 del qüestionari.

GRÀFIC 4. Qüestionari nº11 del qüestionari.

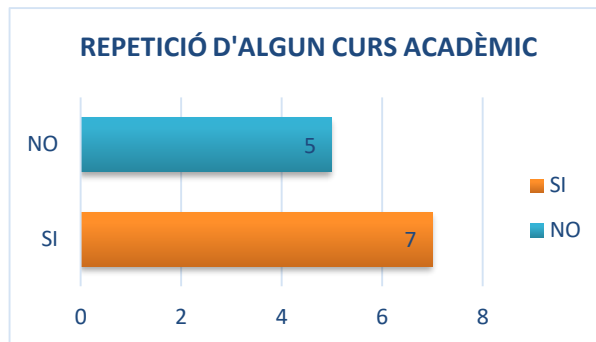
Gràfic 4. Qüestió nº11 del qüestionari

GRÀFIC 5. Diversitat Cultural.

Gràfic 5. Diversitat cultural.

GRÀFIC 6. Repetició de curs acadèmic.

Gràfic 6. Repetició de curs acadèmic.

4.1 DESCRIPCIÓ DELS RESULTATS

En primer lloc, al *qüestionari* s'han plantejat algunes preguntes referides a la música i a la pràctica instrumental. La resposta del grup ha sigut en major part positiva a aquestes qüestions. L'alumnat que hi assistia amb anterioritat i que ja no hi assisteix, respon de forma voluntària per les seues causes o justificacions, recolzant-se amb idees com que ja no els agrada tocar el violí o simplement que els avorreix l'activitat. L'alumnat novell d'aquest curs acadèmic mostra interès i reconeix que l'activitat d'aprendre a tocar el violí resulta atractiva, en un percentatge del 75%. Mentre que un 25%, coincideix amb l'alumnat que ja no hi participa, responent de forma negativa a la valoració (Gràfic 1). Potser aquests alumnes es mostren motivats per tocar algun altre instrument que no siga el violí, perquè la major part recomanaria tocar un instrument i a tots i totes els agradaria tenir-ne un propi.

En segon lloc, les qüestions que fan referència al programa i a la seua aplicació. Les següent qüestió (Gràfic 3) està extreta de la realitat observada els dies que es fa el programa i potser es fa o no la sessió. Amb un 67% es mostren amb ganes i motivació de realitzar-la, mentre que hi ha alumnes que valoren que no sempre tenen ganes de fer-la representats amb un 17%; i d'altres que mostren descontent o valoren de forma negativa que hi haja que fer classe, representant un 16% del grup. Potser aquestes ultimes valoracions depenen de les ganes que tinguen, de com haja sigut l'anterior sessió, de si hi ha alguna activitat al pati que els agrada més, o perquè no tenen una gran motivació per les activitats.

En tercer lloc, es fan unes preguntes referides a la motivació durant les sessions. La primera pregunta respon a si recomanarien assistir a les sessions. L'alumnat coincideix amb una resposta positiva que representa el 100% del percentatge (Gràfic 4). Mitjançant altres qüestions, es mostra que la majoria d'alumnat manté el seu grau de motivació sempre, mentre que la resta valora que de vegades no ho estan. No obstant això, tot el grup recomana a altres companys i companyes assistir a les sessions.

En quart lloc, hi ha una sèrie de preguntes que fan que l'alumnat valora a la música com a una ajuda. La primera pregunta es refereix a la capacitat de la música per a millorar les habilitats que té

l'alumnat. L'alumnat respon en un 92% que sí que pensa que la música ajuda a millorar el que ja saben fer i que també poden aprendre noves coses que no saben (Gràfic 2). Per a respondre aquesta pregunta se'ls ha donat la premissa de què ells i elles saben fer moltes coses, però que es plantegen si la música els ajuda a millorar les coses que saben fer i fer-ne de noves.

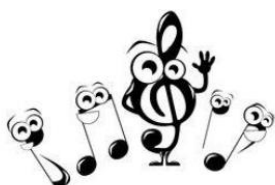
L'alumnat del CEIP San Agustín, és alumnat de compensatòria a causa de pertinença a minories ètniques i situació econòmica i social amb dificultats. Aquest indicador valora la diversitat cultural de l'alumnat que assisteix al Programa d'Acompanyament Escolar. On es pot observar que més de la meitat és d'ètnia gitana (58%) , un quart el formen alumnat provinent d'altres països (25%) i sols dos són de nacionalitat espanyola. La minoria doncs del grup, serien els alumnes que són espanyols. D'aquest grup d'alumnes de compensatòria, són un 58% els i les que han repetit algun curs, mentre que un 41% no ha repetit cap curs.

Continuant amb l'extret de resultats de la redacció del *diari de camp* (Veure Annex 1) i els diferents vídeos (Veure Annex 4); s'ha arribat a les següents valoracions: generals, específiques de cada alumne (Veure Annex 5) i del mestre especialista.

Per a la realització de les valoracions individuals de l'alumnat que conforma *l'estudi de cas*, s'han elaborat, amb el propòsit d'aquest treball, sis fitxes descriptives com la següent que s'ha apleta a l'alumna nº1 (Imatge 1). Les altres cinc fitxes es troben a l'Annex 5.

Per a la seua elaboració, s'ha tingut en compte els elements comuns o ítems que estan presents en tots els casos. Els ítems referents als alumnes són: nom, curs, edat, identitat de gènere i nacionalitat. Els referents amb les sessions i l'alumnat, són els següents: actitud i interès cap a les sessions, tècnica instrumental, influència i actuació de la música, observacions i peculiaritats.

IMATGE 1. Fitxa model d'alumna nº1

NOM	ALUMNA 1
CURS	5è de Primària
EDAT	11
IDENTITAT DE GÈNERE	Femení
NACIONALITAT	Ètnia gitana

ACTITUD I INTERÈS CAP A LES SESSIONS	TÈCNICA INSTRUMENTAL
<ul style="list-style-type: none"> Alta implicació i ganes de treballar. Compromesa i sentit d'iniciativa i superació personal. Interès per aprendre i millorar 	<ul style="list-style-type: none"> Nivell alt, que millora durant el procés. Relació directa entre esforç i compromís amb la millora de la tècnica. Representa un exemple a seguir per al grup.
EVOLUCIÓ DURANT LES SESSIONS	INFLUÈNCIA I ACTUACIÓ DE LA MÚSICA
<ul style="list-style-type: none"> Augment del compromís cap a les sessions, del sentit d'autosuperació i creixement personal. Milloria en la seguretat en ella mateixa. Milloria en la postura per a tocar. Milloria de la capacitat de relacionar-se. 	<ul style="list-style-type: none"> La valoració de la música, com a una eina de la qual pot aprendre i un lloc on pot ser ella mateixa. Millora les seues relacions amb el grup i la seua autoestima.
OBSERVACIONS I PECULIARITATS	
<ul style="list-style-type: none"> Alumna amb situació familiar i social complicada. Casos de maltractament i poca unió familiar, milloria de relació amb la mare. Dificultats emocionals a causa de les relacions familiars, autoestima molt baixa i poques relacions d'amistat a la classe. Repetició d'un curs acadèmic, amb dificultats en lectoescriptura i dislèxia. Aportacions: "Yo se tocar el violín, pero quiero tocar mejor" i "Que bien toca el maestro". 	

Imatge 1. Fitxa model d'alumna nº1

Des d'una perspectiva general, com a grup d'alumnat que assisteix al programa, s'ha observat un recorregut positiu des de la primera sessió fins a l'última. Cada vegada s'han mostrat més receptius en participar activament en les sessions. No obstant això, hi ha hagut sessions en les quals hi havia molt poc alumnat, perquè no hi havia una assistència regular. Açò ha sigut degut a dies en els quals no es podia realitzar la sessió al complet. Açò no suposava un desavantatge complet, perquè les sessions amb dos o tres alumnes han sigut molt productives a nivell de treball i en les que s'han pogut fer valoracions més concretes. A més a més, l'alumnat arriba a les classes amb ganes de tocar, de seguida la majoria trau l'instrument i es posa a tocar lliurement. Però, encara que hi ha alumnat motivat, hi ha qui ha abandonat el grup al llarg d'aquests mesos d'observació, per desmotivació o perquè s'ha vist que no funciona com s'esperava. Les sessions transcorren amb moltes situacions en les quals s'observa que l'alumnat gaudeix de l'aprenentatge i de l'atmosfera que es crea a l'aula. Aquesta és la que molts troben a faltar quan no es fa la classe. Com a grup es creen unes relacions humanes fortes, tant que es consideren un grup quan parlen a altres de la feina que fan a l'aula. S'han pogut observar la formació de nous llaços d'amistat, de companyonia, de cooperació, de respecte i mostres d'afecte. Un grup tan heterogeni, que dóna sentit a la paraula diversitat format per alumnat de compensatòria, amb dificultats d'aprenentatge, trastorns i necessitats, amb situacions familiars complicades, diferents realitats, etc. Fan que les diferències desapareixen, i tots i totes les deixen a un costat per poder aprendre a tocar el violí.

Al *quadern de camp* (Veure Annex 1) també s'han fet anotacions sobre el mestre, així com tot allò que ha tingut rellevància en el procés d'ensenyança-aprenentatge de la música. El mestre ha tingut una actitud positiva cap al treball realitzat, mostra una gran implicació i interès en el seu alumnat procurant sempre fer un aprenentatge significatiu de la música. Descriu l'aula de música com un lloc on poder gaudir, desconectar de la realitat i de formar-se com a persones. Ha fet moltes aportacions i ha influït molt positivament en el creixement de cada un dels alumnes. Ha tractat de forma individualitzada a cada un d'ells i d'elles, adaptant moltes vegades el material i les explicacions perquè tots i totes entengueren la major part del que ha explicat. Per concloure, s'ha observat un mestre compromès i implicat, impartint una educació adaptada al context i la realitat sociocultural, familiar i personal de l'alumnat, que ajuda al seu alumnat a caminar cap a la millora i l'èxit en tot allò que es proposen.

5. CONCLUSIONS

A mode de conclusió i vists els resultats obtinguts en el treball, es pot afirmar que la música és un bon instrument de transformació de la realitat de l'alumnat. I que al CEIP San Agustí hi ha molts alumnes que tenen la sort d'aprofitar aquesta oportunitat musical per a tomar aquelles barreres que se'ls ha presentat en el seu dia a dia, ja siguin a escala personal, familiar, sociocultural o econòmica. Tots i totes viuen amb el ritme abans de néixer. Tot ésser humà és musical. I encara

que no tots tinguen la capacitat per crear música, tots la tenen per sentir-la i gaudir-la, com explica Vilchez (2010).

IMATGE 2. Sessió dels dimecres.

Imatge 2. Sessió dels dimecres.

La música funciona com a medicació de gran benefici per a l'organisme, en casa o en l'escola, ens ajuda a superar moltes de les dificultats amb les quals ens trobem. Com diu O.Wilde *"El arte de la Música es el que más cercano se halla de las lágrimas y de los recuerdos"*. La música en l'àmbit educatiu posseeix una sèrie de beneficis que s'han pogut comprovar amb el treball. Xiquets i xiquetes que presenten dificultats d'aprenentatge, problemes de conducta, trastorns profunds del desenvolupament, deficiències mentals, dificultat en la socialització, baixa autoestima, trastorn per dèficit d'atenció, etc. A més a més, la música ha influït en aspectes com la reducció de l'estrès, augmentar la capacitat de solucionar problemes, desenganxar-se de la realitat i dels problemes, millorar la concentració, el llenguatge o la psicomotricitat, treballar la memòria, estimular les facultats de creativitat, etc.

Però, la música per sí mateixa no cura, és la seua correcta utilització com s'ha fet en aquest centre. Tenint en compte les necessitats físiques, emocionals, cognitives i socials dels individus. Per concloure amb aquesta idea, *"un buen educador musical, puede y debe aprovechar sus clases para mejorar, ciertos aspectos físicos, cognitivos, emocionales o sociales en sus alumnos que encaminen el proceso de aprendizaje musical hacia un desarrollo integral del niño"* Barcena (1970).

IMATGE 3. Sessió dels dimarts.

Imatge 3. Sessió dels dimarts.

Quant a la valoració del treball, per una part destacar que el treball s'ha realitzat baix una planificació, però que ha tingut canvis adaptant-se a les circumstàncies, com per exemple a les sessions, perquè cada setmana no es realitzaven. A més a més, el treball estaria més complet o tindria més concreció si s'haguera pogut acabar en el mes de juny, que és quan l'alumnat acaba l'etapa i s'haguera pogut ensenyar tot el procés als xiquets i les xiquetes, els quals tenien curiositat per saber com anava a quedar reflectit el seu treball. Destacar també les accions que es consideren a millorar del programa, com són la realització de més sessions durant la setmana i en un horari més ampli, com per exemple quan acaba la jornada escolar a les 16:00 h. D'aquesta forma es podrien fer moltíssimes més coses i l'alumnat podria beneficiar-se el doble.

No obstant això, els resultats obtinguts han sigut els esperats per a poder defensar que la música és una bona ferramenta i que es deu posar en pràctica aquest programa, en la seua rama musical, en més col·legis. El C.E.I.P San Agustín de Castelló de la Plana està portant a terme un programa de qualitat, que proporciona als seus alumnes l'oportunitat d'aprendre a tocar un instrument mentre es treballa en la transformació de cada un d'ells i d'elles. La realització d'aquest treball ha suposat una gran oportunitat per reflexionar, demostrar i reforçar la importància de la música en l'educació. Una oportunitat que sols dos centres educatius de Castelló de la Plana ofereixen i que ha de ser més visible i reconegut per les comunitats educatives, així com per tot aquell que lluita per una educació de qualitat, pública i a l'abast per a tots i totes. Una educació que aposta per la música com a formadora de persones integrals, com a eina transformadora i com a cor i motor de vida.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

REFERÈNCIES

- Bárcena Penas, M. D. (1970). "Jarabe de música" | D.Bárcena Penas | Padres y Maestros / Journal of Parents and Teachers. Disponible en: <https://revistas.comillas.edu/index.php/padresymaestros/article/view/1803>
- *La LOMCE desafina: Música deja de ser obligatoria y pierde horas de clase*. Recuperado 30 mayo, 2019, de https://blocs.xtec.cat/ivanbenetsax/2017/11/02/httpwww-eldiario-essociedadprofesores-musica-lomce-obligatoria-pierde_0_366063549-html/
- Elorriaga, A. (2015). *¡Música, maestros! Manual de Conocimiento Musical para Educación Infantil y Primaria*. Logroño, España: Universidad Internacional de La Rioja, S.A.
- Fernández-Carrión, M. (2011). Proyectos Musicales Inclusivos. *Revista Tendencias Pedagógicas*, 17, 74-82.
- Fernández, D., Doblas, S., & González, S. (2015, 10 diciembre). Música: La asignatura pendiente de la educación. Recuperado 30 mayo, 2019, de <http://variacionxxi.com/2015/12/10/musica-asignatura-pendiente-espana/>

- Matos, R. (1970). *La práctica de la reflexión durante el aprendizaje de un instrumento musical*. Disponible en: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2117322>
- Luque, D. & Romero, J. (2002). *Trastornos del desarrollo y adaptación curricular*. Málaga, España. Ediciones Aljibe.
- Porta, A. (2015) *Aprendiendo a ser maestro. Didáctica de la Expresión Musical en Primaria*. Castelló de la Plana, España. Editorial UNE.
- Tort, A., & Collet, J. (2017). *Escola, famílies i comunitat*. Barcelona, España: Octaedro.
- Vélchez Martín, L. F. (2010). *La música aliada de la buena educación*. Disponible en: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3286692>

BIBLIOGRAFIA DE CONSULTA O AMPLIACIÓ

- Campaño, E. (2013). El desarrollo de las competencias intrapersonales a través del aprendizaje de un instrumento musical. Recuperado de <http://repositori.uji.es/xmlui/handle/10234/132488>
- Oriola Requena, Salvador; Josep Gustems Carnicer. “El procés emocional d’escoltar i produir música”. Temps d’Educació, 2016, Núm. 50, p. 69-85. Disponible en: <https://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/312600>

REFERÈNCIES LEGALS I INSTITUCIONALS

- DECRET 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual estableix el currículum i desplega l’ordenació general de l’Educació Primària a la Comunitat Valenciana. [2014/6347]
- RESOLUCIÓ de 14 d’abril de 2008, de la Direcció General d’Ordenació i Centres Docents, per la qual s’establixen els criteris i el procediment per a l’autorització del funcionament durant el curs acadèmic 2008-2009, del Programa d’Acompanyament Escolar en col·legis públics d’educació primària i en instituts d’educació secundària i del Programa de Suport i Reforç a instituts d’educació secundària. [2008/5176]
- RESOLUCIÓ de 20 d’agost de 2018, del secretari autonòmic d’Educació i Investigació, per la qual es regula l’elaboració de les actuacions del Pla d’actuació per a la millora (PAM), s’autoritzen programes i s’assignen hores addicionals de professorat als centres educatius públics amb titularitat de la Generalitat Valenciana per al seu desenvolupament, al curs 2018-2019. [2018/8089]

ANNEXOS

ANNEX 1: DIARI DE CAMP. SESSIONS REALITZADES.

SESSIÓ Nº1. 12/03/2019

Avui dimarts dia 12 ha sigut la primera sessió en la qual he passat d'estar aprenent a tocar el violí i ajudant a l'alumnat, a estar fixant-me en cada detall i succés per a portar a terme una investigació que m'emociona.

Per a ser el primer dia que comence, ha sigut una sessió que ha tingut molt de que parlar. En un nivell més general, la sessió ha tingut l'assistència completa de l'alumnat. Poques vegades es dóna aquesta situació perquè són molts els i les alumnes que falten a classe durant la setmana. L'alumnat estava motivat i amb ganes de tocar, per la qual cosa al començament tots i totes treien els violins i es posaven a tocar lliurement.

Avui el mestre ha deixat que toquen asseguts i assegudes. Mentre el mestre ha començat a explicar i algunes alumnes encara treien l'instrument, ha ocorregut un incident. En cap altra sessió havia passat des que assistisc a elles. Una alumna ha trencat un arc, per estar recolzant-lo a terra com a forma de bastó. Quan açò ha passat tots i totes s'hi han esglaiat i han esperat a la reacció del mestre. Molts miraven a l'alumna i alguns comentaven que això no havia estat bé. Per a sorpresa per a ells i elles, el mestre ha reaccionat amb una reflexió i no amb una reacció que implicara cap crit. Pense que ni el mateix mestre esperava que ocorregués això. Ell els ha recordat la sort que tenen de poder tenir tots aquests instruments per a ells i elles a l'escola, a banda del cost que tenen aquests, han de sentir-se responsables del seu material i cuidar-lo. De seguida a demanat a l'alumna que canviara l'arc pel d'un altre violí. Samara ha quedat un poc més tranquil·la, però en adonar-se del que havia passat ha après que ha d'anar més amb compte i que l'arc és molt fràgil. S'ha continuat la sessió amb normaltat, però l'alumnat s'ha quedat un poc amb la tensió del que havia passat i es notava que estaven un poc més parats que normalment. Han continuat repassant les notes: re, la i mi; i han començat a practicar una cançó nova.

Durant la sessió m'he estat fixant en els alumnes: Mohamed, Nayara, Amin i Honey. He anat prenent les següents anotacions del que m'ha paregut més rellevant de la seua conducta.

ALUMNE 2

- ♪ En general durant tota la sessió ha tingut una actitud nerviosa. Quan s'estava fent la reflexió sobre l'arc, ell mirava el seu violí i el seu arc.
- ♪ Té iniciativa per tocar sol, poder escoltar-se i corregir allò que calga. Normalment toca al costat del grup i no mostra aquesta actitud.

- ♪ Així com vol tocar sol, també toca quan un altre company o companya està tocant i moltes vegades el mestre li crida l'atenció perquè estiga en silenci i respecte el torn, en aquest cas de fer música.
- ♪ El mestre li recorda la postura per a tocar adequadament, perquè moltes vegades està amb l'esquena corbada, les cames molt obertes, el violí no el col·loca com mal, la posició de l'arc, etc.
- ♪ Hi ha hagut un moment de la sessió en el que l'alumne ha doblegat l'arc sabent el que podia passar. El mestre li ha cridat l'atenció perquè ja havien vist tots que podia passar si el doblegaven. Pareix que l'alumne no ha pres consciència del que havia passat.
- ♪ Mentre l'observava sabia que ell estava pensant alguna cosa i ha desconnectat totalment de la sessió.
- ♪ Des del moment de l'arc, ha continuat assegut mentre tots tocaven de peu i ha perdut l'interès per la sessió. S'ha dedicat a mirar com el seu company Amin tocava mentre alguna vegada més jugava amb l'arc.
- ♪ Ha tornat a connectar quan ha vist que el mestre deia als seus companys i companyes que sonava molt bé i estava molt content per com estava eixint el treball.
- ♪ La seua reacció ha sigut posar-se dret i ballar quan sonava la música.
- ♪ Segueix jugant amb l'arc, alçant-lo fins a tocar un dels números que hi ha penjats al sostre de la classe.
- ♪ Han tocat Mohamed, Nayara, Amin i Honey junts sense utilitzar l'arc mentre el mestre fa la reflexió: "A la classe de música no passa res si ens equivoquem, sempre podem millorar i corregir el que faça falta".

ALUMNA 3

- ♪ Ha estat asseguda i esperant que començara la sessió i mentre s'ha fet la reflexió sobre l'arc, ha estat molt atenta i pense que sí que ha pres consciència del que havia passat amb Samara.
- ♪ Durant la sessió no ha estat molta atenta al treball de les cançons i en moltes ocasions ha estat mirant el violí, fregant-lo amb l'arc, etc.
- ♪ He observat que quan ella sap que ho està fent bé i que el violí li sona bé, somriu. Li anima la música i quan toquen els seus companys i companyes com Amin, ella també toca.
- ♪ No obstant això, moltes vegades com no està atenta no toca conjuntament i va per darrere dels demés. És a dir, no entra a temps.
- ♪ Quan el mestre fa la reflexió de què no passa res si s'equivoquen, ella toca encara que no sap quines notes cal fer. S'atreveix a tocar el que siga i moltes vegades ho fa massa fort, el que fa que algunes companyes es giren a mirar-la a demanar-li que pare.
- ♪ S'adona que la caixa sona quan toquen per la vibració del so i no segueix la sessió pendent d'això.

ALUMNE 4

- ♪ No estava atent i per tant no tocava quan el mestre donava la indicació, però encara que tocaven asseguts ell no parava d'alçar-se per a tocar.
- ♪ Quan el mestre fa d'exemple, ell imita les posicions i té interès a millorar.
- ♪ Fa moltes vegades d'exemple per a la classe. Com ho fa bé, el mestre li demana si pot tocar perquè els altres es fixen i puguen aprendre uns d'altres.
- ♪ En un moment en què han tocat sols les xiques, ha opinat que "se mezclan las notas cuando tocáis y no se escucha bien". Ha explicat quines notes s'havien de fer i que havien de tocar ahora, al mateix ritme.
- ♪ Moltes vegades es girava per veure que feia i també ballava quan sonava la música.

ALUMNA 6

- ♪ Honey sol estar asseguda i atenent i poques vegades està distreta o no segueix la sessió. Mostra interès i motivació per aprendre a tocar noves cançons.
- ♪ Avui ha sigut la primera vegada que ha mostrat voler tocar sola, normalment tampoc ho vol fer. Ho ha fet per ensenyar a la seua companya Esther que no ho sabia fer.
- ♪ Té una actitud positiva i moltes vegades es gira per a mirar-me i somriure.
- ♪ Ha canviat un poc el seu estat de confortabilitat quan Nayara tocava molt més fort i m'ha mirat perquè jo li diguera alguna cosa.
- ♪ En general ha seguit la sessió com normalment, però s'ha atrevit a provar ella sola i escoltar-se, així com que l'escoltaren els altres.

SESSIÓ N°2. 2/04/2019

Avui ha sigut el segon dia que he observat la sessió. Segons la primera sessió vaig veient i seleccionant quina informació és la que he d'anar anotant i quina té menys o més valor per al treball. No obstant això avui he anat anotant la majoria de coses que he anat veient.

Ha sigut la primera sessió que he observat de cicle superior. Amb aquests alumnes pense que es treballa més contingut, perquè Alejandro i Antonia mostren interès, així com estan atents per a millorar i fan cas del que diu el mestre. Hi ha un alumne que va més endarrerit i potser en algunes sessions fa que el ritme baixi. Aquests dos alumnes que observe amb més detall, treballen i fan que la classe funcione. De vegades el mestre es centra en ells per anar avançant i no estancar-se amb l'alumne que després d'explicar-ho diverses vegades fa el que ell vol.

ALUMNE 5

- ♪ L'alumne mostra una actitud nerviosa i no acaba d'entendre molt bé la seua situació personal.
- ♪ Després de parlar amb el seu tutor, he entès que mostra molt d'afecte perquè li'n falta molt. Pense que necessita com l'acceptació mitjançant una abraçada o que li contes que tal ha anat el dia.

- ♪ D'aquesta forma s'ha tranquil·litzat un poc. Li agrada que li contem coses sobre nosaltres, els mestres.
- ♪ Durant la sessió està atent. Veig que és un alumne amb potencial i al qual li ve molt bé aquestes sessions. Espere poder anar reflexionant amb ell de com li afecten aquestes sessions.
- ♪ Toca molt bé i pense que no aprecia del tot la capacitat o el que demostra tocant bé el violí.
- ♪ Algunes vegades es distreu i mira darrere o es posa a parlar amb mi.
- ♪ El mestre demana que toque sol per a fer d'exemple o tocar juntament amb Antonia.
- ♪ L'alumne acaba la sessió amb ganes de més i pregunta si podem tocar més vegades. També m'ha preguntat si jo sé tocar el violí i que perquè m'agrada la música.

ALUMNA 1

- ♪ L'alumna entra a la classe callada, però poc a poc va parlant amb mi i amb el mestre. Agafa el seu violí i pregunta que anem a fer avui.
- ♪ Durant la sessió està concentrada i atenta a les explicacions.
- ♪ Corregeix moltes vegades al seu company perquè veu que no ho està fent com cal.
- ♪ Quan algú no ho fa bé, es posa molt nerviosa i pot ser s'apropa molt a qui estiga tocant per a explicar-li-ho.
- ♪ El mestre li explica que no ha d'apropar-se tant als companys quan toquen, perquè li poden pegar amb l'arc i a banda pot agoviar-los o posar-los pressió per a que ho facen bé.
- ♪ Fa moltes vegades de model o toca individualment perquè l'escolten. A ella li agrada escoltar-se per saber si ho fa bé o no.
- ♪ A l'alumna li agrada tocar amb la música de fons del piano i de la cançó de l'ordinador.
- ♪ Acaba la sessió comentant el que li ha passat a la classe i al dia. Normalment és una alumna que parla amb mi. Amb els companys i companyes de classe no es relaciona molt i m'agradaria ajudar-la perquè es pugui obrir un poc més i no tinga tanta vergonya o dificultats per a passar temps amb un conjunt de xiquets i xiquetes.

SESSIÓ N°3. 16/04/2019

Aquesta sessió és la tercera que descriu i em s'enc motiva per observar què està passant amb els i les alumnes. Així doncs, note que el mestre està motivat. A la sessió d'avui he pogut tocar amb ells i elles perquè pense que quan toquen els motiva més. Jo els he explicat que jo tampoc sé tocar el violí i estic aprenent amb ells i elles. La qual cosa m'agrada a mi i a ells i elles.

Durant la sessió d'avui el mestre ha explicat que es farà un concert més avant. Pense que la sessió té una rellevància major, perquè han continuat tocant amb "Pepito". Aquest personatge representa l'ús d'un dit a les cordes. El dia anterior ja s'havia presentat, però la majoria d'alumnes no recordaven com fer la posició correcta o alguns i algunes no havien vingut. El mestre pinta a

cada dit a Pepito i els alumnes les alumnes mostren gran motivació i ganes per ensenyar-me com es toca.

Tanmateix, avui la classe ha estat al complet amb l'assistència de vàries alumnes que feia sessions que no venien. Una alumna em comenta que ja no ve al PAE perquè s'angoixa o es posa nerviosa de tocar o li agrada més estar jugant baix al pati. Aquesta alumna ha mostrat actitud nerviosa i pense que no estava agust quan estava a les classes. Potser li faltava un poc de motivació o interès.

ALUMNE 2

- ♪ L'alumne no mostra molta motivació per tocar, ha entrat a la classe sense dir res i ha tardat molt a preparar l'instrument.
- ♪ Durant la sessió són moltes les vegades que es distreu i no segueix la classe. Per exemple: mirant per la finestra, mirant el violí, s'asseu a la cadira mentre escolta els altres o simplement mira endavant.
- ♪ L'alumne toca més sovint amb la companyia dels companys i companyes, no sol tocar sol. El mestre li demana que ho faci quan veu que mostra interès i el veu segur d'ell mateix.
- ♪ El mestre li recorda la postura per a tocar adequadament, perquè moltes vegades està amb l'esquena corbada, les cames molt obertes, el violí no el col·loca com mal, la posició de l'arc, etc.
- ♪ Normalment quan es desconcentra sol tornar a fer coses quan el mestre li crida l'atenció. Pense que si el mestre no ho fera, moltes vegades es quedaria molta estona sense tocar.

ALUMNA 3

- ♪ Nayara mostra una actitud un poc passant quan entra. L'alumna sol anar lenta a preparar-se, però no pense que no tinga ganes.
- ♪ Note a l'alumna un poc desconnectada de tot.
- ♪ Durant la classe va fent el que pot, pense que té un nivell inferior o que li costa més que als altres.
- ♪ Quan el mestre li agafa el violí per a tocar o ensenyar-li com es fa, ja no sap continuar i perd totalment la noció. El mestre ho fa perquè ella puga corregir el que necessite, però pense que de vegades se li trenca el seu moment de concentració.
- ♪ Es col·loca el violí per a tocar, però no toca. Com no està segura va provant notes. Dona la sensació de que vol aprendre o saber que s'està fent, però mai pregunta dubtes o intervé.

ALUMNA 6

- ♪ Honey és una alumna que veig que sempre està preparada i atenta per tocar.

- ♪ El mestre li sol donar instruccions clau i concretes per a corregir o modificar alguna cosa que es detecte.
- ♪ Durant la sessió he vist que estava sempre atenent i estava contenta.
- ♪ L'alumna comença a obrir-se més amb mi i em conta coses sobre el dia o em dóna dibuixos. Pense que és una forma d'expressar el que sent i una forma d'agraïment als mestres per com l'ajuden.

SESSIÓ Nº4. 30/04/2019

La sessió d'avui dia 30 ha sigut diferent i pense que s'ha avançat més, quant a practicar noves peces. La sessió ha consistit en la pràctica de dues cançons que requereixen a Pepito per a tocar. En general he notat que els costa una mica i que tot açò suposa un procés per a ells i elles. Per a fer més fàcil l'aprenentatge, el mestre a col·locat uns gomets a l'altura on han de posar el dit. Pense que açò sí que pot millorar les dificultats que presenten alguns i algunes a l'hora de posicionar el dit on correspon.

ALUMNE 4

- ♪ L'alumne manté una postura inadequada durant diversos moments de la sessió, pel que necessita que el mestre li cride l'atenció per a corregir-la.
- ♪ Avui ha sigut el primer dia que ha portat les seues ulleres noves, la qual cosa pense que li fa molt de bé. L'alumne ha portat molt de temps unes ulleres amb sols una patilla o trencades. El que em fa reflexionar sobre la qualitat de vida que poden tenir i les necessitats que es cobreixen i que no.
- ♪ La seua mala postura li dificulta a l'hora de fer sona sols una corda. Moltes vegades li sonen dos per estar amb el colze baix. Açò li causa nerviosisme i ràbia perquè no vol que li sone malament.
- ♪ L'alumne sap quan s'equivoca i deixa de tocar quan veu que no sap fer-ho bé.
- ♪ Quan es proposa una cançó nova, ell demana escoltar-la primer. Li demana que la toque el mestre.
- ♪ El mestre li pinta l'arc i la cara per a explicar-li com s'ha de col·locar. Aquesta estratègia també l'utilitza per a cridar l'atenció de l'alumne i fer-lo callar quan es necessita silenci per a explicar alguna cosa.

ALUMNE 2

- ♪ L'alumne es distreu mirant per la finestra algunes vegades. Però, note que l'alumne ve a classe amb més ganes que en altres sessions.
- ♪ Quan està tocant, para per mirar l'arc o ajustar-lo. Ell no sap quan és necessari ajustar-lo i he estat observant perquè ho feia.

- ♪ Mohamed no ajusta el temps al qual van tocant els seus companys i companyes. Algunes vegades va massa ràpid i algunes vegades massa lent, respecte als altres.
- ♪ Li costa assimilar la postura en què ha d'estar el dit i no coordina encara el canvi de tocar amb un dit i sense dit.
- ♪ És un dels pocs alumnes que recorda el final de la cançó del tango i això fa que el mestre el felicite. Li ha eixit un somriure automàtic que interprete com que li ha pujat l'autoestima i la seguretat.
- ♪ A l'alumne també li costa posar-se en una postura còmoda i adequada. El mestre li ha de recordar que pugue el violí i el colze. De vegades pareix que toque a amagades, com si tinguera vergonya.
- ♪ Mira al mestre com ho fa, li agrada que toque.

ALUMNA 6

- ♪ L'alumna presenta una actitud atenta. Sé que està atenent però em pare a pensar si li falta alguna cosa o si realment li agrada el que fa.
- ♪ Quan el mestre li proposa tocar sola, ho fa amb por i ho deixa de fer. Té molta vergonya de què la senquen tocar. És una llàstima i el mestre li diu que ho ha d'intentar perquè ho fa molt bé.
- ♪ Durant el transcurs de la sessió el mestre no la pressiona fent-la tocar sola. Però, cap al final de la sessió li demana que com ja li ix i ho sap fer que toque. Ella ho fa amb un poc més de seguretat perquè pense que aquesta cançó li agrada i li ix millor que l'anterior.

SESSIÓ N°5. 7/05/2019

Avui dimarts 7 de maig, ha sigut el primer dia que hem fet classe de violí amb l'alumnat després de les vacances de pasqua. Durant les vacances he pogut passar ja algunes dades i contrastar el recorregut que va fent cada alumne i alumna.

He pogut gravar una part de la sessió i per això els he recordat que estic fent un treball per al qual necessite la seua ajuda i que per tant hi posaria el mòbil per a gravar. L'alumnat primer ha respost amb un poc de vergonya, però després ja els he sentit més còmode.

A la sessió han assistit Amparo, Samara, Amin, Honey y Mabed. Junts hem treballat dos cançons i s'ha repassat la posició tocant amb un dit "Pepito". A nivell més general, ha sigut una sessió molt productiva en la que he pogut veure al mestre molt motivat i amb ganes de portar a terme avanços amb l'alumnat. Per conseqüència pense que l'alumnat ha rebut aquesta energia i he vist que estaven molt implicats i atents. No obstant em toca analitzar aspectes que ja he pogut anar coneixent dels alumnes escollits i encara que normalment mostren una actitud més dispersa, hui han treballat molt bé.

ALUMNE 2

- ♪ Com no recorda molt bé com fer una bona posició de "Pepito" el mestre l'ajuda molt en corregir la postura i durant la classe són moltes les vegades que se li recorda com ha de posar tant el violí, com l'arc i les mans.
- ♪ Quan el mestre dóna les indicacions i per tant el grup ha de tocar, veig que l'alumne o està assegut o no està preparat per a tocar. Açò provoca que no vaja al mateix ritme que tots i entre tard a tocar.
- ♪ El mestre ha de parar la classe i tornar a donar l'entrada. Ho fa fins que l'alumne realment està preparat i l'avisava perquè estiga atent.
- ♪ He observat que l'alumne comença tocant mirant cap a la pissarra, després a poc a poc va girant i mira al mestre, fins que quasi que va posant-se d'esquena a la classe. A Mohamed encara li costa combinar les posicions en les quals ha d'utilitzar un dit, però veig que mostra una actitud positiva cap a les sessions i cap a aprendre.
- ♪ Continua distraient-se però el seu comportament no molesta als altres ni suposa un impediment per a la classe. Mentre es distraiga ell sols i no ho faci als altres.
- ♪ He notat que necessita estar en moviment, per això ha pujat diverses vegades a la cadira. Ha sigut part d'un moment molt divertit de la sessió, quan s'han posat a fer ombres amb l'arc davant del projector. He pogut veure un moment de complicitat entre els companys i companyes on tots i totes s'ho estaven passant bé.

ALUMNE 4

- ♪ Amin ha estat molt motivat en aquesta classe i amb ganes d'aprendre.
- ♪ Ha fet una aportació que m'ha agradat molt sobre el violí: "Maestro, a mí me gusta tocar el violín porque noto que las notas resuenan". Amin sol exterioritzar tot allò que sent i viu, i en aquest moment estava tan còmode que ens ha regalat aquesta frase.
- ♪ L'actitud o el comportament d'Amin va canviant, moltes vegades no estava assegut o no parava quiet i es distreia ell sol.
- ♪ Segueix sent una figura a seguir per a la classe, perquè va controlant més les posicions.

ALUMNA 6

- ♪ En aquesta sessió he notat a Honey molt més apagada que altre dia. El mestre li ha preguntat diverses vegades si li passava alguna cosa, però ella responia que no o no responia.
- ♪ Durant la sessió ha estat igualment molt atenta i tocava quan s'indicava. El seu nivell va millorant cada dia i per això ella pareix estar més segura i accepta tocar individualment o per parelles.
- ♪ Quan portàvem una estona de la sessió, s'ha girat per a dir-me que li feia mal l'esquena i he entès perquè estava tan apagada i perquè quan es parava de tocar sempre s'asseia. Li ho he dit al mestre, que li ha explicat a l'alumna que és necessari que comuniqui el que li passa perquè ell la pugui ajudar o solucionar el problema, tan fàcil com tocar asseguda. He notat que

ella no tenia confiança per dir-li-ho, supose que m'ho ha dit a mi perquè sóc xica i potser el dolor anava relacionat amb temes que no tracta amb xics.

SESSIÓ N°6. 8/05/2019

Avui dimecres 8 de maig, hem fet una sessió extraordinària perquè els alumnes de cicle superior han anat d'excursió i no estaven. Sols estava Antonia, pel que el mestre ha decidit cridar a Amin i Mabed i fer una sessió els tres junts.

Per a mi ha sigut molt positiu perquè pensava que no es realitzaria la sessió, i tot el contrari he pogut observar a tres alumnes que normalment no van junts a les sessions. He pogut fixar-me més individualment perquè eren sols tres.

Davant d'aquesta situació que també ha sigut "sorpresa" per a Mabed i Amin, han pujat a la classe molt contents i amb ganes de tocar. Han sigut molt ràpids en preparar-se i mentre ho feien i venia el mestre, Antonia ha estat responnent el qüestionari que forma part de la investigació. Li he contat el que vull fer i que necessite gravar les sessions.

En general, com també a l'anterior he notat al mestre motivat i amb ganes. Pense que l'actitud del mestre condiona molt amb el rendiment de la sessió, així com tots els comentaris, bromes, ajudes que dóna a l'alumnat.

ALUMNE 2

- ♪ De Mabed continue veient que li fa falta preparar-se per a poder tocar quan el mestre indica. Sol estar molt distret o simplement observa el que fan els altres, però no reacciona i es prepara. Açò ocorre unes cinc vegades durant la sessió.
- ♪ Tenia una actitud positiva perquè han tocat dos dies seguits el violí.
- ♪ Es nota que té un nivell més baix que Antonia i que Amin, moltes vegades no recorda quina corda és la que cal fregar o on col·locar el dit.
- ♪ El mestre li ha explicat que ell sap el que s'està practicant, sap quines notes s'han de fer, però no va al mateix ritme que els altres. Entén que ha de fer-ho a un ritme més ràpid.
- ♪ Gràcies a l'exemple d'Antonia s'ha adonat que ell ho estava fent més lent i per això no li sonava igual que a ells.

ALUMNE 4

- ♪ L'alumne ha començat la sessió molt motivat i amb ganes de tocar el piano del mestre. Els primers minuts de la classe ha estat amb ell tocant-lo. Després li ha costat un poc deixar de tocar i posar-se amb el violí. Tenia temptació d'anar cap al piano i tocar.
- ♪ En general durant la sessió ha estat atenent i un poc pendent de la càmera que estava situada darrere de l'alumnat. Pense que li és atractiu que s'estiguen gravant les classes perquè quan hem acabat han vingut els tres a demanar-me si podien veure-ho.

- ♪ A l'alumne no li costa rebre les indicacions del mestre i veig que va millorant la seua tècnica durant les sessions. Quan el mestre explica que "ja va sonant millor" l'alumnat se sent recompensat i augmenten les ganes de treballar.

ALUMNA 1

L'alumna feia temps que no assistia a una sessió, ja que han estat les pasqües i moltes excursions que han impedit fer la seua classe amb normalitat.

- ♪ Abans de la sessió ha vingut a preguntar si "tocava PAE", m'he alegrat de què ho fera perquè pensava que no hi hauria.
- ♪ Mentre ha contestat el qüestionari estava interessada pel que li estava preguntant.
- ♪ Durant la sessió ha seguit demostrant que té un bon domini del violí encara que feia temps que no el practicava.
- ♪ S'anima quan el mestre fa bromes i diu que sona millor. Mostra una actitud positiva i s'interessa quan els altres fan de model o intenta ajudar-los.
- ♪ La postura d'Antonia va canviant durant la sessió, són moltes les ocasions en les quals s'aproxima molt o cada vegada més on està el mestre. D'aquesta forma també va quedant un poc en sentit contrari a la pantalla.

SESSIÓ N°7. 14/05/2019

La sessió d'avui dimarts 14 de maig, ha sigut amb sols dos alumnes. Aquestes setmanes s'està preparant el ball de fi de curs a l'hora del menjador i moltes de les xiquetes que venen al PAE es queden assajant.

M'he posat un poc trista perquè són les últimes sessions que estic redactant i voldria veure molt més l'evolució de la classe en conjunt i individual. Per sort Mabed i Amine han vingut amb ganes de treballar. Veien que la classe anava a ser amb el mestre i que anaven a tindre'l tot per a ells dos, he notat com això els ha fet realment il·lusió i ha augmentat la motivació. El mestre també estava molt motivat per aprofitar la sessió i poder centrar-se amb ells dos més concretament.

ALUMNE 4

- ♪ Ha explicat que sols eren ells per a fer la classe i s'ha emocionat contant el que li havia passat hui.
- ♪ Durant la sessió ha anat moltes vegades a tocar la guitarra del mestre i el piano. Li temptava anar tota l'estona a tocar-ho i l'he notat molt distret amb aquest tema.
- ♪ Amin va massa ràpid i no s'adona que no va al mateix temps que el mestre i Mabed.
- ♪ Li agrada molt veure i escoltar al mestre tocar. S'emociona i diu que com ho pot fer tant bé. Intenta imitar el que ha fet el mestre.
- ♪ Ha tocat i ha estat corregint la postura quan se li cridava l'atenció.
- ♪ Proposa al mestre tocar una cançó egípcia. "La música nos ayuda a estar mejor", "¡qué lio maestro!" y "¿cuando podremos tocar el ukelele maestro?".

ALUMNE 2

- ♪ Mabed ha vingut molt motivat i senc que he connectat més amb ell durant aquests dies anteriors. Ara quan entra a la classe està content i sempre em saluda. Hui estava emocionat per treballar els tres junts.
- ♪ Recorda a Amin com es fan algunes notes d'una forma molt graciosa.
- ♪ Toquen junt per a adonar-se de què ho fa a l'inrevés, i canvia a la forma correcta.
- ♪ He vist que toca millor que altres dies. Es nota que s'esforça.
- ♪ Li agrada mirar els instruments i també li agrada mirar a Amin com ho fa.
- ♪ Al final de la sessió anava jugant amb una goma i ja s'ha distret un poc més. També li queia l'espuma que es col·loca al muscle. El mestre li crida l'atenció i torna a centrar-se.

MESTRE

- ♪ "Tenéis que aprender a liaros".
- ♪ "Si toco así, se acaba el arco".

SESSIÓ Nº8. 15/05/2019

Avui dimecres 15 de maig, hem fet la sessió amb l'alumnat de cicle superior. Yaneli i Alejandro han arribat primer i han començat a preparar-se per a la classe. Els dos tenien ganes de començar a fer coses i mentre estaven esperant a que els mestres estiguérem preparats. Han començat la sessió sense Adonay, perquè ha tardat més en arribar.

Ha sigut una sessió en la que he pogut aprendre molt d'ells, perquè un alumne tenia dificultats per a aconseguir el que es proposava, i he vist al mestre actuar de forma graciosa mentre estava molt nerviós per aconseguir que l'alumne poguera fer alguna cosa. La seua germana Yaneli, li ha ajudat a Adonay per veure si explicant-li-ho ella ho podia fer millor. Ha sigut graciós veure a la germana i al mestre un poc desesperats per voler que ho fera millor.

S'ha fet una sessió més curta perquè la cap d'estudis ha avisat de que hi havia una reunió, però s'ha pogut practicar una cançó per al concert.

ALUMNE 5

- ♪ Porta un ritme més lent però ho va corregint a mesura que avança la classe.
- ♪ Ell mira quan estan els altres estan tocant, presta atenció a les correccions que puga fer als altres.
- ♪ Atén al mestre sempre que es correspon i això li ajuda a anar millorant i corregint coses.
- ♪ Sol mirar endarrere i somriure perquè sap que estic.
- ♪ Torna a atendre al mestre encara que no estiga ensenyant-li a ell coses.
- ♪ Mira la classe, com estan organitzades les coses, per la finestra; torna a mirar-me quan Adonay no s'aclarix.

- ♪ Quan el mestre li explica a Adonay com ho ha de fer, ell està callat i sols mira. Torna a mirar-me somrient com si no entenguera el perquè li costa tant entendre una cosa que ell considera fàcil. El mestre li demana que ho faça ell per a que Adonay ho pugui entendre millor.
- ♪ Fa una cosa molt positiva per al seu aprenentatge, i és que toca sense parar si es perd. Observa per on va i sap seguir la partitura.
- ♪ Avui ha tocat més en parella amb Yaneli per anar avançant. El conjunt sona molt millor i els dos se centren en la feina.

MESTRE

- ♪ El mestre té una actitud positiva cap a la sessió. Avui sols té tres alumnes i pareix content per realitzar-la.
- ♪ Mostra ganes de treballar i avançar en els tres alumnes. A cadascun dona un tipus de feedback que motiva d'una forma o altra.
- ♪ Quan li explica explica a Adonay, intenta utilitzar diverses tècniques per a que interioritze el ritme que s'està treballant i no el que a l'alumne fa. Després de intentar-ho varies vegades, li diu que toque sols una part de la cançó.
- ♪ Yaneli li explica a Adonay
- ♪ Dona el consell de que si s'equivoquen que s'esperen a arribar al següent fraseig.
- ♪ Torna a intentar-ho amb Adonay, posant el nom de les notes.
- ♪ Quan finalment a l'alumne li ix el que ha intentat estar explicant durant la sessió, s'alegra molt.
- ♪ Quan Yaneli ha fallat en algun fraseig, ha dit que era culpa seua que havera sonat malament. El mestre remarca que no hi ha culpa, sinó que és una errada que es pot corregir.

SESSIÓ N°9. 21/05/2019

La sessió d'avui ha començat amb molt de rebombori, perquè han pujat tots junts, fins i tot alumnes que no assisteixen a les classes. Han vingut dos alumnes que ja feia temps que no venien perquè es van agoviar, encara que no han participat en la sessió estaven assegudes mirant una estona als companys i companyes.

Hui han vingut tots i totes, pel que la sessió ha sigut més intensa. Mentre feia anotacions he tingut un problema amb la càmera, però he continuat escrivint-ho. La majoria de l'alumnat ha vingut amb ganes de fer classe i algunes xiques ja feia setmanes que no venien. Això s'ha notat en el nivell, perquè hi havia alguns que coneixien el que estaven tocant i alguns que no. Per la qual cosa, no s'ha avançat molt en la pràctica per al concert.

El mestre ha distribuït l'alumnat per faristols per treballar més per parelles. Ha imprès les partitures i s'han marcat amb colors les diferents cordes que s'han d'utilitzar per a tocar. Açò pense que ha facilitat un poc el procés, perquè normalment són pocs els alumnes i les alumnes que miren a la partitura, solen aprendre-s'ho de memòria.

ALUMNE 4

- ♪ Amin ha tingut hui un conflicte en el pati i la seua actitud no era la mateixa. Desde el primer moment que ha entrat a la classe que s'ha notat que no era ell. Normalment intervé molt en les sessions i hui estava callat i tocant tota l'estona. Ha vingut a saludar-me tímidament a diferència de la resta de companys i companyes
- ♪ Són varies les vegades que el mestre li avisa de que ha de posar-se en la postura adequada. Mitjançant una cançó, fa que l'alumne es prepare per a tocar.
- ♪ He vist que marca el temps amb els peus. El mestre li ha dit que és complicat coordinar el treball que es fa amb el violí, que no es complique marcant amb el peu.
- ♪ En general no ha intervingut quasi ninguna vegada, he notat a l'alumne desconnectat i pensant amb el que li havia passat.

ALUMNA 3

- ♪ Nayara feia temps que no venia i no recordava agafar l'arc ni com fer una bona postura.
- ♪ He notat a l'alumna molt més activa i més atenta encara que no tocarà tot. En altres sessions es distreia molt fàcilment i parava de tocar quan es portava la meitat de la sessió.
- ♪ Ha hagut un moment que estava tocant però s'ha cansat i mira als altre com toquen.
- ♪ Quan el mestre li ensenya com ho ha de fer, intenta corregir-ho i la majoria de vegades ho aconsegueix. Però de vegades es talla o sent vergonya per si falla i el mestre està al seu davant.
- ♪ El mestre li explica que ha de posar els dits i que estan apuntats en el paper amb diferents colors per a que siga més fàcil.
- ♪ Nayara sempre es posa contenta perquè ha vist que pot fer-ho. Pense que moltes vegades pensa que no pot fer el que fan els demés i això suposa una barrera que va construint ella.

ALUMNA 6

- ♪ Honey manté l'actitud com normalment està. Aten al mestre i està en silenci mentre s'explica, toca quan es demana i ajuda al seu company Mabed quan no ho sap fer.
- ♪ El mestre també li corregeix la postura amb una cançó inventada per a ella.
- ♪ Somriu diverses vegades mentre el mestre fa algunes bromes i quan em mira a mi.
- ♪ No toca el que havia assajat el dia anterior amb Mabed i Amine. Pense que tenia vergonya de que l'escoltaren. Una llàstima perquè pense que ho fa molt bé.
- ♪ Algunes vegades avisa a Mabed perquè es prepare per a tocar.
- ♪ Explica a Mabed com s'ha de tocar el que demana el mestre, però ho fa mentre el mestre està explicant un altra cosa.
- ♪ No toca si no ho te clar, mira com ho ensenya el mestre però després no toca. No s'acaba de trencar la barrera que la fa amagar-se en compte d'atrevir-se per si comet errades.

ALUMNE 2

- ♪ Mabed ha vingut amb ganes de treballar. He notat un canvi d'actitud en el transcurs de les sessions.

- ♪ Quan el mestre toca les cançons que ja es saben, ell recorda que era el que feien i ho toca.
- ♪ A Mabed també el mestre li ha dedicat una cançó per a corregir la postura. Ell moltes vegades no en té una adequada, però ja no deixa el violí sempre que es para o que el mestre es posa a explicar.
- ♪ Segueix tocant molt fort, i això els companys i companyes ho noten. Encara que ho faça bé o malament, sempre toca amb intensitat. Pense que ell no s'adona de que ho fa així.
- ♪ Li pregunta a Honey com es fa una part que estan assajant. Com posar a "Pepito" i en quines cordes. Després de que Honey li ho explique ho intenta i ho fa millor.
- ♪ El seu nivell pense que encara es queda un poc enrere al general de la classe, però ha millorat en quan a la seua actitud cap a les sessions i cap als companys, companyes i mestre.

SESSIÓ Nº10. 22/05/2019

La sessió d'avui és la última a la que assistisc i estic en part trista perquè arriba el final del procés. A la sessió d'avui estan tots els i les alumnes: Antonia, Yaneli, Alejandro i Adonay.

Amb l'alumnat de cicle superior he tingut menys sessions, perquè al treballar per tallers i per Aprenentatge per Servei (APS) fan moltes activitats fora del centre que ocupen també l'hora en la que s'imparteix la sessió.

L'actitud de la classe en general, és molt bona. Han arribat amb ganes de tocar el violí, contents i contentes per tocar. Aquestes setmanes han estat preparant el ball i algunes alumnes no havien vingut.

A l'igual que l'alumnat, el mestre també estava motivat i amb ganes de treballar. Volia aprofitar millor aquesta sessió en la que estaven tots i totes per a preparar bé el concert. Després d'aquesta sessió ja en queden de molt poques i el mestre vol exprimir les últimes. Avui donava direccions clares i no volia perdre el temps.

S'han repassat cançons que ja sabien i a més a més, s'ha començat una nova. Començar una nova cançó, augmenta l'interès de la classe i suposa fer un treball pas a pas. En la sessió d'avui s'ha treballat el ritme principal, i mitjançant la repetició de nomenar 0 o 1 segons feia falta posar el dit a la corda o no, s'han ensenyat el ritme.

ALUMNA 1

- ♪ Avui ha contestat les preguntes per al treball, li he dit que si necessitava ajuda que m'ho demanara. Ha respost les preguntes sense ajuda i li ha paregut que aquestes preguntes eren importants.
- ♪ Quan ha arribat el mestre estava preparada per a tocar i contenta per fer classe.
- ♪ Durant la major part de la classe aguanta el seu violí amb el coll i toca al costat d'Alejandro.
- ♪ Quan algun company o companya no sap fer-ho o li costa, ella sempre es disposa per ajudar i dona indicacions sobre quines notes s'han de tocar.

- ♪ Quan els altres alumnes toquen perquè el mestre ho demana, ella els mira atentament com si comprovara que ho fan bé o no.
- ♪ Si toca el mestre per donar exemple, ella el mira també amb curiositat i atenta.
- ♪ La postura de l'alumna va variant durant la sessió. Poc a poc ha anat millorant el no apropar-se a algun company o companya quan aquest o aquesta està tocant, o apropar-se cada vegada més al mestre fins desfer la línia en la que normalment estan disposat. El mestre li corregeix la postura.
- ♪ L'alumna fa d'exemple per als altres companys i companyes, i també toca sola quan el mestre li ho diu.

ALUMNE 5

- ♪ Alejandro ha vingut avui un poc més nerviós. Quan ha vist a Antonia responent les preguntes, preguntava constantment. Com l'he vist massa nerviós, he decidit passar-li les preguntes en un altre moment, i m'he dedicat a explicar-li quin era el fi de les preguntes i del treball que realitze.
- ♪ Aquesta sessió ha tocat amb la companyia d'Antonia i ha estat concentrat en tocar, encara que alguna vegada s'ha tornat a mirar-me o s'ha desconnectat un poc del fil de la classe.
- ♪ L'alumne sol portar i mantenir una postura adequada i poques vegades el mestre li la corregeix. Sol mantenir la concentració mentre s'està tocant o el mestre donant o fent aclariments.
- ♪ En un moment de la sessió que no sap per on van tocant, es gira i em mira com preguntant si jo ho sé. Per no interrompre als companys i companyes no ho pregunta i deixa de tocar fins que un altra vegada tornen a començar.
- ♪ Quan els seus companys toquen individualment, tendeix a asseure's a la cadira. Açò passa diverses vegades durant la sessió.
- ♪ El mestre li demana que toque sol, però ell respon amb una pregunta que la referisc a la inseguretad. Ha preguntat: ¿yo solo?. Ell ho fa bé i pense que no s'adona del tot del que sap fer.

ANNEX 2: QÜESTIONARI DE L'ALUMNAT

NOMBRE: _____ EDAD: _____

MARCA CON UNA CRUZ TU RESPUESTA:

PREGUNTAS	SI	NO	A VECES
1. ¿El año pasado tocabas el violín en el PAE?			
2. ¿Te gusta aprender a tocar el violín?			
3. ¿Recomendarías tocar un instrumento?			
4. ¿Te gustaría tener tu propio violín u otro instrumento?			
5. ¿Te gusta hacer conciertos en el colegio?			
6. Cuando <u>hay PAE</u> , ¿estás contento y tienes ganas de venir?			
7. Cuando <u>no hay PAE</u> , ¿estás triste y te gustaría que hubiese clase?			
8. ¿Te gustaría hacer más clases durante la semana?			
9. De tu clase, ¿viene alguien más al PAE?			
10. ¿Has conocido a más compañeros y compañeras en el PAE?			
11. ¿Recomendarías el PAE a algún compañero o compañera?			
12. ¿Te sientes motivado o motivada en las clases?			
13. ¿Piensas que la música te ayuda a mejorar tus habilidades?			
14. ¿Te sientes mejor, más satisfecho o satisfecha, después de la clase?			
15. ¿Te gusta la música?			
16. ¿Crees que la música te ayuda a estar mejor?			
17. ¿Podríamos decir que la música es como una amiga?			
18. ¿Te gustaría que hiciéramos una tertulia para compartir estas respuestas?			
19. ¿Te gustaría contarme alguna anécdota del PAE?			

INTERPRETACIÓ DEL QÜESTIONARI

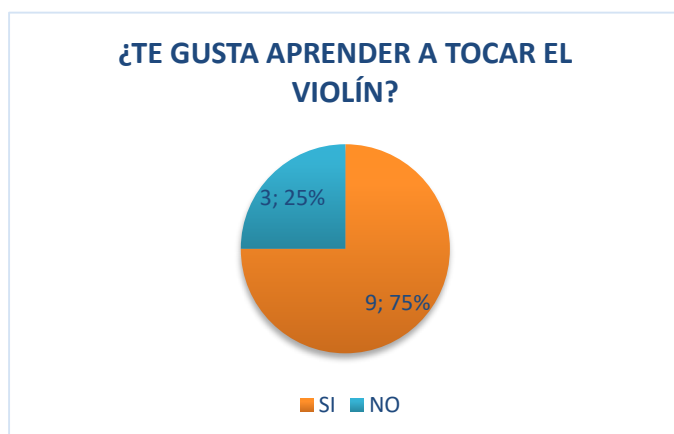
GRÀFIC 1. Qüestió 1.

Gràfic 1. Qüestió 1.

En aquest indicador, es valora en quin percentatge l'alumnat ha practicat el violí amb anterioritat. El Programa d'Acompanyament Escolar es porta a terme des de fa tres anys a l'escola. Doncs es pot observar que gran part de l'alumnat desconeixia la pràctica d'aquest i que sols dos alumnes tenien coneixements anteriors.

GRÀFIC 2. Qüestió 2.

Gràfic 2. Qüestió 2.

En el segon indicador, es valora quin és el grau d'atracció cap a l'instrument musical, el qual estan aprenent a tocar. S'observa que gran part de l'alumnat és sent receptiu i li agrada tocar aquest instrument. I per altra banda, hi ha tres alumnes als quals no els atrau o els agrada.

GRÀFIC 3. Qüestió 3.

Gràfic 3. Qüestió 3.

El tercer indicador, es valora si l'alumne o l'alumna que aprecia tocar un instrument musical recomanaria a algun conegut o coneguda, que també practicara. En aquest gràfic s'aprecia que sols un alumne o alumna no recomanaria aprendre a tocar un instrument.

GRÀFIC 4. Instrument musical.

Gràfic 4. Instrument musical.

GRÀFIC 5. Qüestió 4.

Gràfic 5. Qüestió 4.

Aquests dos indicadors estan relacionats perquè fan valorar un poc més concretament el grau d'atracció de tocar un instrument. Doncs, la major part de l'alumnat no té un instrument musical o un violí propi, però a tots i totes els agradaria tenir-ne un. Ja siga un violí o un altre instrument. Tanmateix, hi ha dos alumnes que tenen un violí i una bateria pròpia. L'alumna que té el violí propi, sempre el porta a les sessions.

GRÀFIC 6. Qüestió 5.

Gràfic 6. Qüestió 5.

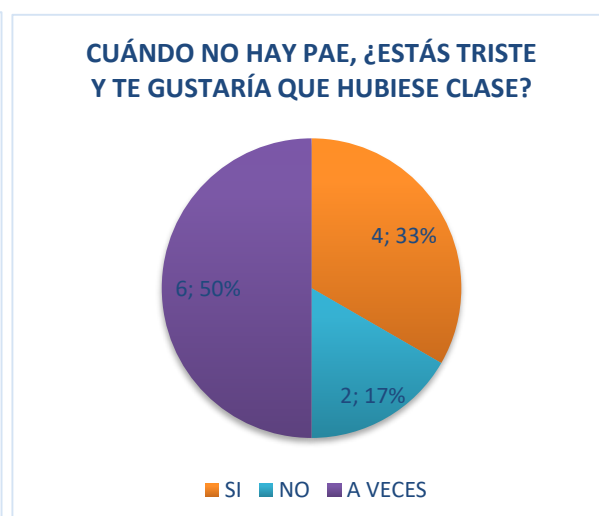
En aquest indicador es valora la motivació i el sentit atractiu de tocar en grup davant de l'escola, per mostrar el treball que han estat realitzant durant l'any o durant un temps en concret. La resposta és totalment positiva en tots i cada un dels casos.

GRÀFIC 7. Qüestió 6

Gràfic 7. Qüestió 6.

GRÀFIC 8. Qüestió 7.

Gràfic 8. Qüestió 7.

Aquests dos indicadors mesuren el grau de motivació que té l'alumnat per assistir o no a les sessions. Es pot observar que la major part del grup, té ganes o li resulta agradable que hi haja PAE. Mentre que aproximadament a un quart del grup no té eixa motivació o no sempre la té. A diferència del segon indicador, quasi la meitat del grup no sap identificar quin sentiment té quan espera que hi haja classe i no hi ha. Sols són quatre els que es queden amb ganes de fer la classe i dos, que si no hi ha no els afecta. Els altres depenen del dia.

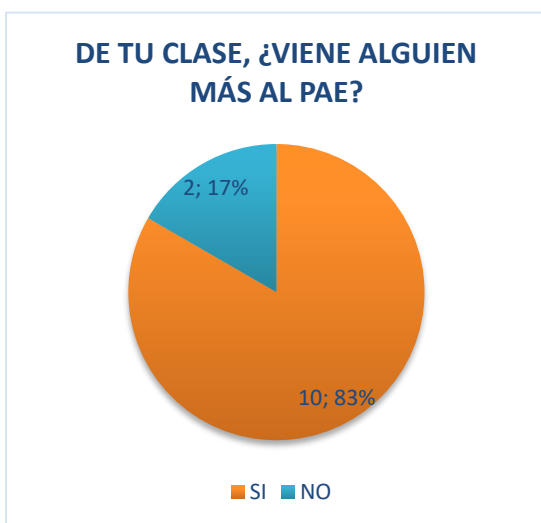
GRÀFIC 9. Qüestió 8.

Gràfic 9. Qüestió 8.

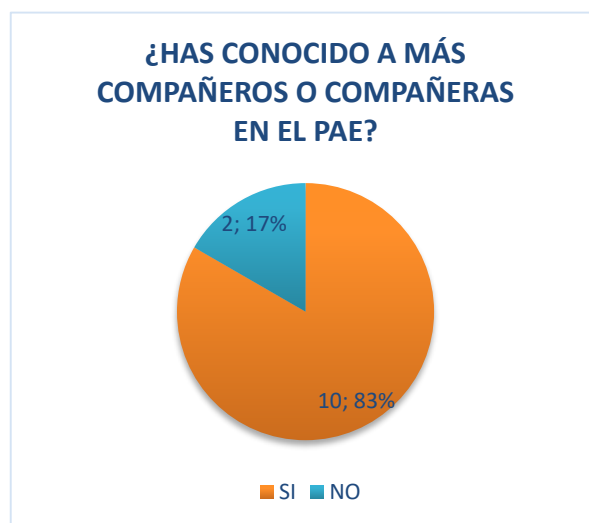
Aquest indicador, va relacionat en l'anterior i també en el grau de motivació cap a les sessions. Com cada grup sols fa classe durant un dia a la setmana, és interessant saber si l'alumnat té ganes o li agradaria fer-ne més. A aquesta pregunta la major part, set alumnes sí que voldrien fer-ne més; i dos no en voldrien.

GRÀFIC 10. Qüestió 9.

Gràfic 10. Qüestió 9.

GRÀFIC 11. Qüestió 10.

Gràfic 11. Qüestió 10.

Aquests dos indicadors valoren les relacions entre els integrants i les integrants del grup. És un centre amb un nombre d'alumnat reduït i la majoria són familiars o coneguts. La major part dels xiquets i xiquetes ja es coneixen, però aquestes preguntes concreten més les relacions entre les diferents classes i cursos. El primer indicador fa referència a les relacions a nivell d'una mateixa classe; sols són dos els alumnes que no tenen ningun company més proper a aquestes sessions. Aquests dos alumnes entren al 83% que ha respost a la segona pregunta, han pogut conèixer nous companys i companyes. Sols dos han respost que no han conegut a ningú novament, perquè ja els coneixien a totes i a tots.

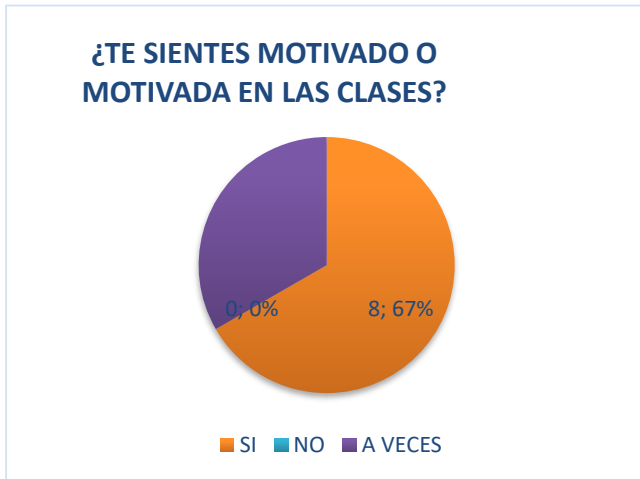
GRÀFIC 12. Qüestió 11.

Gràfic 12. Qüestió 11.

Aquest indicador valora si l'alumne o l'alumna valora positivament les sessions practicant un instrument, vivint la música de primera mà. L'alumnat respon positivament a la pregunta, sent així el 100% d'alumnat que recomanaria assistir a les sessions.

GRÀFIC 13. Qüestió 12.

Gràfic 13. Qüestió 12.

Al següent indicador es valora quin és el grau de motivació durant les sessions. Tots els alumnes no es senten motivats o motivades a totes les sessions o a la majoria. Però sols són quatre els que fan aquesta valoració. Gran part del grup expressa l'estat positiu i actiu durant les sessions. Ningú marca la casella del no, per la qual cosa es valora una actitud i treball positiu del mestre cap al seu alumnat.

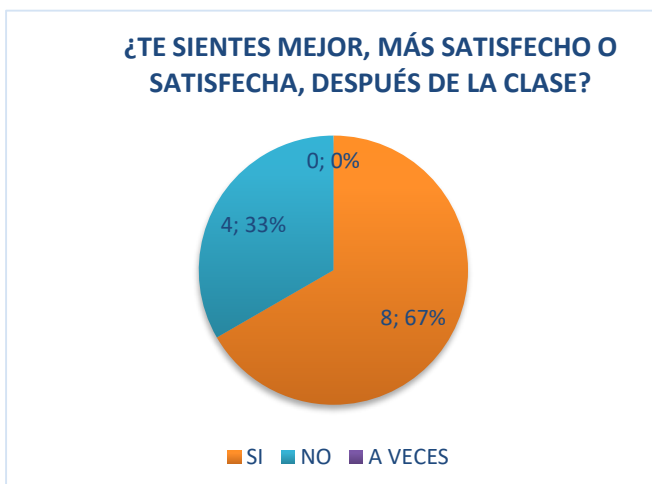
GRÀFIC 14. Qüestió 13.

Gràfic 14. Qüestió 13.

De les qüestions proposades es tracta a la música més indirectament, aquesta es directa. L'alumnat valora positivament a la música, interpretant que amb ella noten millorar les seues habilitats. Per a respondre aquesta pregunta se'ls ha donat la premissa de què ells i elles saben fer moltes coses, però que es plantegen si la música els ajuda a millorar les coses que saben fer i fer-ne de noves.

GRÀFIC 15. Qüestió 14.

Gràfic 15. Qüestió 14.

En aquest indicador es valora quina és la sensació o l'estat anímic de l'alumnat quan acaba la sessió. Gran part del grup valora que es sent satisfet amb el treball o millor. Sols són tres els alumnes que han valorat com a negatius els sentiments que senten després de les classes.

GRÀFIC 16. Qüestió 15.

Gràfic 16. Qüestió 15.

Aquest indicador respon a la importància o la presència que té la música en les vides dels alumnes. Serveix per a començar un tipus de preguntes més encaminades al sentit de la música per si mateixa. L'alumnat respon amb un sí en tota la seua totalitat.

GRÀFIC 17. Qüestió 16.

Gràfic 17. Qüestió 16.

Aquest indicador fa reflexionar sobre la influència de la música en l'estat d'ànim de l'alumnat. La major part del grup valora que la música pot ajudar en estar més content o més feliç, que amb la música es pot trobar solucions al que vaja malament. Tan sols un alumne valora que la música no l'ajuda a estar millor.

GRÀFIC 18. Qüestió 17

Gràfic 18. Qüestió 17.

El següent indicador valora si la música representa un gran valor en la vida de l'alumnat. Comparant-la amb una amiga, s'encamina el sentit de la música com una escapada de la realitat, algú en qui poder confiar, en qui poder evadir-se quan ho necessiten. L'alumnat respon amb una gran majoria de respostes a favor de la música i sols dos alumnes responen negativament.

GRÀFIC 19. Qüestió 18.

Gràfic 19. Qüestió 18.

GRÀFIC 20. Qüestió 19.

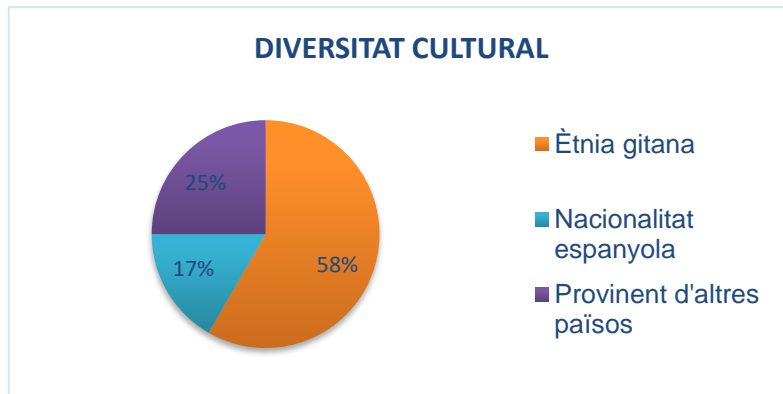

Gràfic 20. Qüestió 19.

Aquests dos indicadors valoren si l'alumnat vol participar compartint les respostes que han anat posant al qüestionari. També es pot valorar quins alumnes tenen confiança en ells i elles mateixa per a portar-ho endavant. La major part de l'alumnat respon positivament a la proposta, mentre que dos alumnes no volen participar en ninguna de les dos.

ANNEX 3: GRÀFIQUES SOBRE L'ALUMNAT

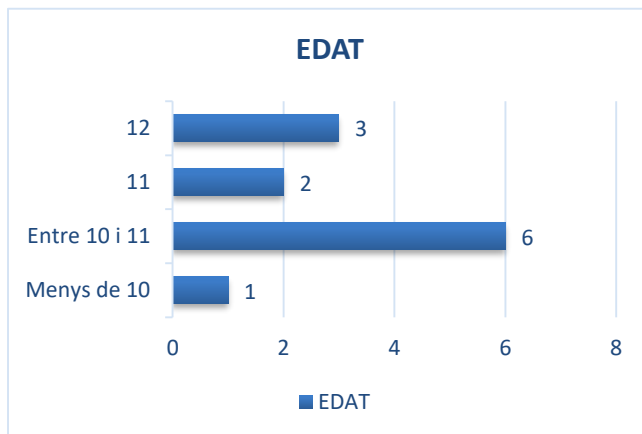
GRÀFIC 21. Diversitat cultural.

Gràfic 21. Diversitat cultural

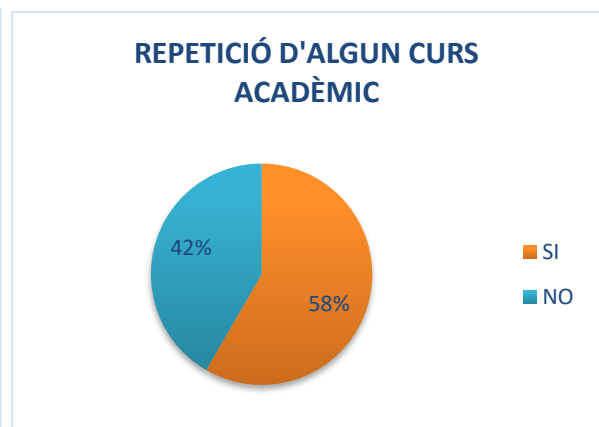
L'alumnat del CEIP San Agustín, és alumnat de compensatòria a causa de pertinença a minories ètniques i situació econòmica i social amb dificultats. Aquest indicador valora la diversitat cultural de l'alumnat que assisteix al Programa d'Acompanyament Escolar. On es pot observar que més de la meitat és d'ètnia gitana, un quart el formen alumnat provinent d'altres països i sols dos són de nacionalitat espanyola. La minoria doncs del grup, serien els alumnes que són espanyols.

GRÀFIC 22. Edat.

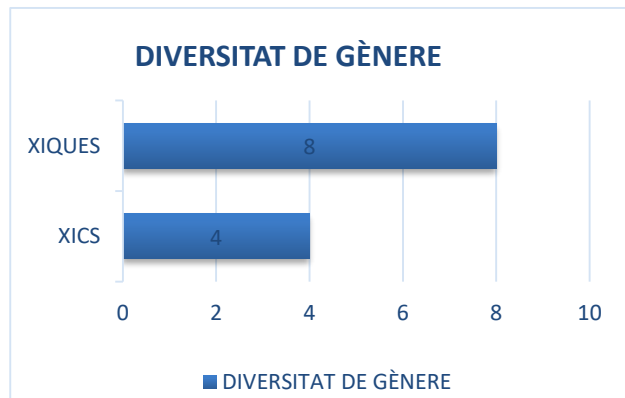
Gràfic 22. Edat.

GRÀFIC 23. Repetició d'algun curs acadèmic.

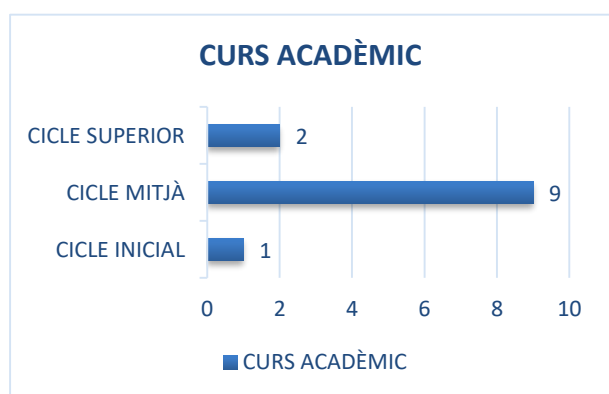
Gràfic 23. Repetició d'algun curs acadèmic.

GRÀFIC 24. Diversitat de gènere.

Gràfic 24. Diversitat de gènere.

GRÀFIC 25. Curs acadèmic.

Gràfic 25. Curs acadèmic

Aquests indicadors ajuden a establir una classificació segons les diferents edats que hi ha al grup. La major part de l'alumnat del C.E.I.P. San Agustín, és de compensatòria. Donat que la major part de l'alumnat ha repetit algun curs, és interessant per a situar als alumnes en un nivell o altre en quan al seu desenvolupament.

S'observa que la meitat del grup està format per alumnes que tenen entre 10 i 11 anys, i l'altra meitat la formen alumnes que tenen menys de deu, onze o dotze. Respecte a l'alumnat que ha repetit algun curs acadèmic, representa més de la meitat del grup, set alumnes han repetit curs.

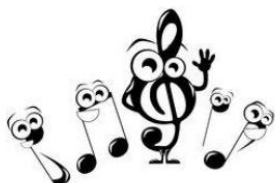
L'alumnat del grup, representa d'alguna forma les tres parts de l'educació primària. Del cicle inicial, hi ha una alumna; de cicle mitjà hi ha nou alumnes; i de cicle superior hi ha dos alumnes. Segons les classificacions anteriors, molts d'aquests nou alumnes de cicle mitjà, haurien d'estar a cicle superior.

ANNEX 4: FOTOGRAFIES I VÍDEOS DE LES SESSIONS

- Disponible en: https://drive.google.com/open?id=1a5hBFVhDIJcC4pFI-hoauKp_D8Gw2R6N

ANNEX 5: FITXES DESCRIPTIVES DE L'ALUMNAT

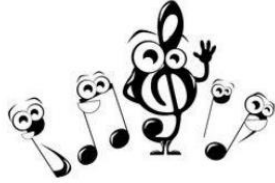
IMATGE 1. Fitxa alumne 2.

NOM	ALUMNE 2
CURS	3er de Primària
EDAT	9
IDENTITAT DE GÈNERE	Masculí
NACIONALITAT	Marroquí

ACTITUD I INTERÈS CAP A LES SESSIONS	TÈCNICA INSTRUMENTAL
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Poca implicació i participació. ♪ No manté la concentració. ♪ Interès variant entre les sessions. 	<ul style="list-style-type: none"> ♪ Nivell baix que millora pel canvi d'actitud. ♪ Postura inadequada i posició de l'instrument inestable.
EVOLUCIÓ DURANT LES SESSIONS	INFLUÈNCIA I ACTUACIÓ DE LA MÚSICA
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Gir notori cap a una actitud positiva i participació activa, que fa que la seua tècnica instrumental millore. ♪ Millora de les relacions amb el grup, amplia el seu cercle d'amistats. ♪ Manté millor la concentració, per estar més motivat per les sessions. 	<ul style="list-style-type: none"> ♪ No és conscient del poder positiu de la música que li fa millorar el seu comportament, estat d'ànim, oportunitat per aprendre, fer noves amistats i deixar a un costat les dificultats del dia a dia.
OBSERVACIONS I PECULIARITATS	
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Alumna amb situació familiar i social estable. ♪ Alt grau d'estimulació amb activitats extraescolars com la natació. ♪ Poques relacions d'amistat a classe, però no té problemes amb ningú en concret. ♪ Autoestima molt baixa i actitud molt distreta, no és capaç d'acabar una activitat. ♪ Repetició d'un curs acadèmic. Dislèxia, dificultats en les llengües. ♪ Bon rendiment en matemàtiques. ♪ Aportacions: "No sé para que vengo, si pierdo el tiempo" i "Hoy que vamos a hacer, que vamos a tocar". 	

IMATGE 2. Fitxa alumna 3.

NOM	ALUMNA 3
CURS	4t de Primària
EDAT	10
IDENTITAT DE GÈNERE	Femení
NACIONALITAT	Espanyola

ACTITUD I INTERÈS CAP A LES SESSIONS	TÈCNICA INSTRUMENTAL
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Poca implicació i participació durant les sessions. ♪ No manté la concentració per la influència del TDAH i per la baixa motivació. ♪ Interès variant entre les sessions. 	<ul style="list-style-type: none"> ♪ Nivell baix, posició del violí inestable i postura inadequada quan no està atenta. ♪ No s'aprecia milloria per la falta d'assistència, no ve a la majoria de les sessions.
EVOLUCIÓ DURANT LES SESSIONS	INFLUÈNCIA I ACTUACIÓ DE LA MÚSICA
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Gir notori cap a un canvi d'actitud més activa. ♪ Millora la capacitat de concentració, per augment de motivació i la medicació. ♪ Canvis deguts al canvi de medicació. ♪ Progrés a escala emocional i social; s'expressa i es relaciona amb els altres. 	<ul style="list-style-type: none"> ♪ És conscient del poder positiu de la música, que li fa millorar i dominar al TDAH. ♪ Valora la música com a gaudi de l'activitat grupal.
OBSERVACIONS I PECULIARITATS	
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Alumna amb una mare compromesa i que es preocupa de la seua estabilitat. ♪ Dificultats per relacionar-se amb els altres. ♪ Segueix una medicació per al tractament del TDAH. Quan deixa de prendre-la o es canvia, es fa notar a l'escriptura i l'atenció. ♪ Treballa les relacions humanes i socials i també l'autoestima. ♪ Ha repetit un curs acadèmic, i a més té dificultats de lectura i dislèxia. ♪ Problemes de coordinació entre la mà i el cos. Certificat de minusvalidesa. ♪ Aportacions: "Me gusta escuchar la música cuando tocan todos". 	

IMATGE 3. Fitxa d'alumne 4

NOM	ALUMNE 4
CURS	3er de Primària
EDAT	9
IDENTITAT DE GÈNERE	Masculí
NACIONALITAT	Marroquí

ACTITUD I INTERÈS CAP A LES SESSIONS	TÈCNICA INSTRUMENTAL
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Alta implicació i ganes de treballar. ♪ Actituds positives i negatives. ♪ Interès per aprendre i millorar. 	<ul style="list-style-type: none"> ♪ Nivell alt, que millora amb el procediment. ♪ Posició del violí estable i seguretat. ♪ Representa un exemple per al grup.
EVOLUCIÓ DURANT LES SESSIONS	INFLUÈNCIA I ACTUACIÓ DE LA MÚSICA
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Alt compromís i sentit de superació. ♪ Millora de les habilitats socials. ♪ Millora en l'actitud i mostra respecte cap al grup. ♪ Molta seguretat en ell mateix. 	<ul style="list-style-type: none"> ♪ Conscient de que la música suposa una gran oportunitat per aprendre i ser millor. ♪ Interès per aprendre a tocar altres instruments per a saber tocar millor i ser com el mestre.
OBSERVACIONS I PECULIARITATS	
<ul style="list-style-type: none"> ♪ Alumna amb situació sociofamiliar mitjana. Família confiada perquè veu un fill intel·ligent. ♪ No mostra dificultats a l'hora de relacionar-se. Representa un líder per a la classe. ♪ Alumne talentós en l'ària lògica-matemàtica i verbal. ♪ Autoestima i seguretat alta. ♪ Aportacions: "La música puede con todo". 	

IMATGE 4. Fitxa d'alumne 5.

NOM	ALUMNE 5
CURS	6è de Primària
EDAT	12
IDENTITAT DE GÈNERE	Masculí
NACIONALITAT	Espanyol

ACTITUD I INTERÈS CAP A LES SESSIONS	TÈCNICA INSTRUMENTAL
<ul style="list-style-type: none"> Alta implicació i esforç. Alta motivació i sentit d'autoexigència per millorar i fer-ho bé. Prematur amb dificultats emocionals i familiars. 	<ul style="list-style-type: none"> Nivell alt, que millora amb el procediment i l'autoexigència. Posició del violí estable i seguretat.
EVOLUCIÓ DURANT LES SESSIONS	INFLUÈNCIA I ACTUACIÓ DE LA MÚSICA
<ul style="list-style-type: none"> Alt compromís i sentit de superació. Manté un alt treball personal. Respecte i constància. Augment de la confiança en ell mateix i de les relacions en grup. 	<ul style="list-style-type: none"> Conscient de que la música suposa un creixement personal, un lloc on poder ser ell mateix i on poder relacionar-se amb qui li agrada la música.
OBSERVACIONS I PECULIARITATS	
<ul style="list-style-type: none"> Alumne amb situació sociofamiliar i personal molt complicada. Viu amb la família de sa tia, amb els cosins que no són una bona influència per a ell. Prematuritat i conseqüències d'aquesta a nivell de creixement, emocional, habilitats socials, etc. Passa desapercbut a classe i no té vincles d'amistat. Perfil inestable amb canvis emocionals. Autoestima i seguretat molt baixa. Repetició d'un curs acadèmic, amb dificultats d'aprenentatge. Aportacions: "Maestro yo quiero tocar como tú" 	

IMATGE 5. Fitxa d'alumna 6.

NOM	ALUMNA 6
CURS	2on de Primària
EDAT	8
IDENTITAT DE GÈNERE	Femení
NACIONALITAT	Sud-Americana

ACTITUD I INTERÈS CAP A LES SESSIONS	TÈCNICA INSTRUMENTAL
<ul style="list-style-type: none"> Alta implicació i esforç. Alta motivació i sentit d'autoexigència per millorar i fer-ho bé. No expressa les emocions. Poca interacció amb el grup. 	<ul style="list-style-type: none"> Nivell mitjà, que millora en el procediment perquè s'esforça i manté l'atenció.
EVOLUCIÓ DURANT LES SESSIONS	INFLUÈNCIA I ACTUACIÓ DE LA MÚSICA
<ul style="list-style-type: none"> Participació més activa i col·laboració amb el grup. Millora de les relacions socials, ampliant el seu cercle d'amistats. Millora de la comunicació amb companys. 	<ul style="list-style-type: none"> No és conscient de que augmenta la seguretat i la confiança en ella mateixa, permetent-li connectar amb els seus sentiments i podent expressar-los.
OBSERVACIONS I PECULIARITATS	
<ul style="list-style-type: none"> Alumna amb situació sociofamiliar i personal complicada. Arriba al país fugint del pare maltractador. Nucli familiar molt unit per aquest motiu. Conseqüències a nivell emocional i social que dificulten que es relacione amb els altres. Desenvolupament avançat, pubertat precoç. Dificultat per a comunicar-se i expressar-se. Pocs vincles d'amistat. Destaca a les àrees d'artística. Autoestima i seguretat baixa. No repetició de curs acadèmic. Aportacions: "No pasa nada, aquí venimos a aprender".